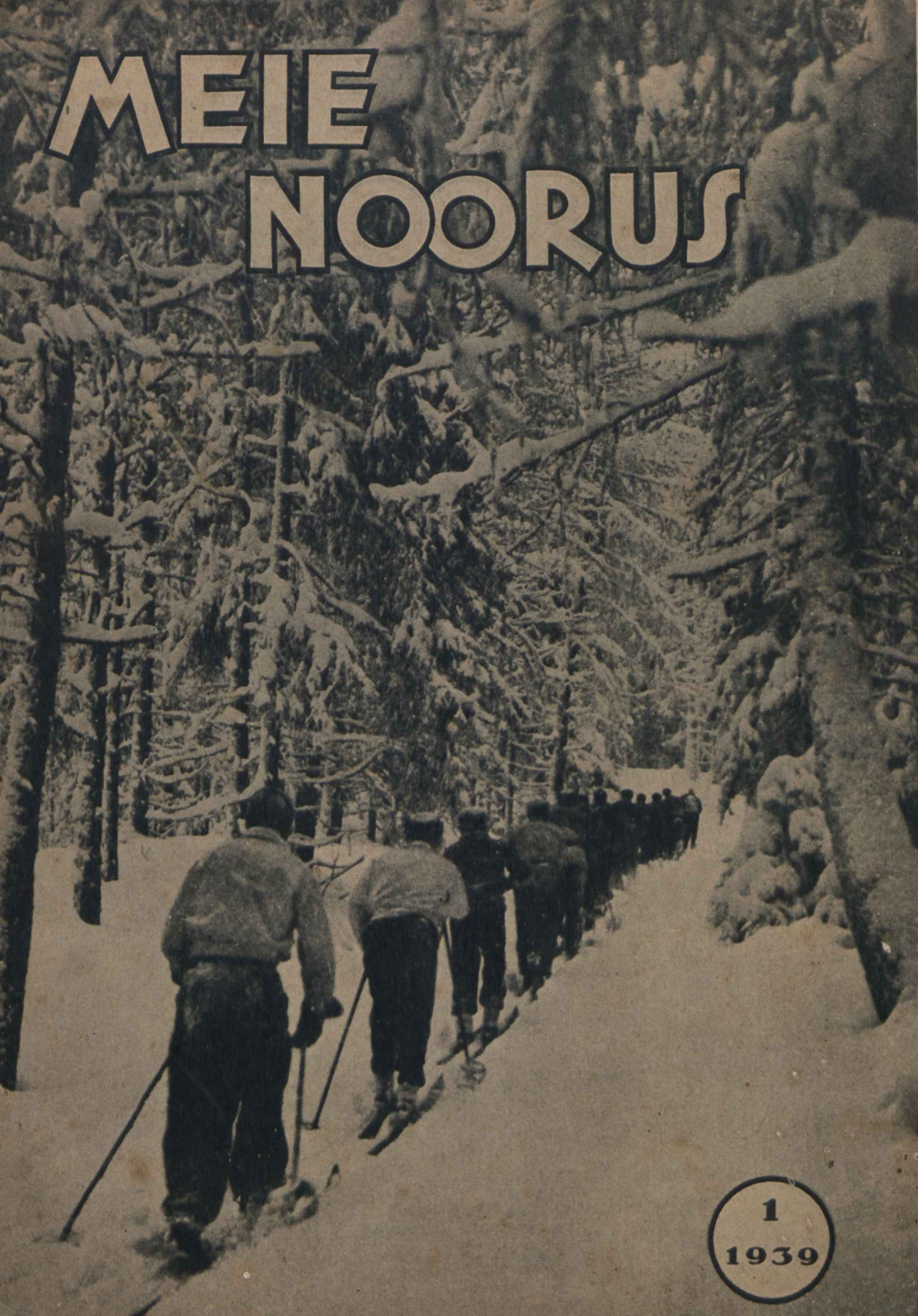

MEIE NOORUS

1
1939

"NUPUVÖTTEID"

Kas loefe põhjalikult oma ajakirja?

Seekord toome vahelduseks teistlaadi „nupuvõtteid“. Oleme huvitatud, kui põhjalikult meie noored sõbrad jälgivad oma häälekandjat — „Meie Noorust“. Avaldame rea tsitaate „Meie Nooruse“ kolmest esimesest numbrist. Lugege neid hoolega ja meenutage, missuguse autori missugusest kirjutusest need on võetud. Pärast kontrollige, kas määrasite õigesti: lugege vastav pala uuesti läbi. Iga õigesti määratud autori ja pealkirja nimi annab ühe võidupunkti. Kui kirjutuse juures puuduvad andmed autori kohta, tuleb märkida ainult pealkiri. Osa kirjutusi on varustatud autori initsiaalidega (nimetähtedega) ja pseudonüümiga (varjuni-mega) — nende märkimine annab samuti võidupunkti.

Kes soovivad osa võtta sellest huvitavast võistlusest (ja kes seda ei peaks soovima!?), toimigu nii: võtab postkaardi pikuti ette, märgib vasakpoolsele äärelle ülalt alla tsitaatide numbrid 1—17. Iga tuntud tsitaadi numbri järele kirjutab pala pealkirja ja autori nime (kui see on avaldatud). Kui mõne tsitaadi kuuluvust ei tea, jääb vastava numbri tagant ruum tühjaks. Postkaardi teisele küljele tuleb kirjutada saatja nimi ja aadress ning „Meie Nooruse“ aadress.

Võimalik on saavutada 30 võidupunkti. Postkaart tuleb saata toimetusele hiljemalt 10. veebruariks s. a. Võitjate vahel loositakse välja väärtuslikku kirjandust.

Nii — hakkame pihta!

1) „Oeldakse, et seebi tarvitamise järgi võib otustada ka rahva kultuursust.“

2) „Kus rökkab rõõm ja säravad silmad, sealt kaob kannatus ja taganeb tusk.“

3) „Ka seal peab meie ilus ja rahulik sini-must-valge rahvuslipp kerkima võidumasti ja sajad tuhanded inimesed kõikidest maailmajagudest peavad kuulma meie rahvushünni.“

4) „Kuuketas kõnnib taevateel — „Emm, too see minule!““

5) „Ei ole tähtis lugeda palju ja kõike, vaid tähtis on süvenedes lugeda head kirjandust.“

6) „Kui öö jooksul sõed juhtusid kustuma, mindi neid naaberperest laenama.“

7) „Mõnus oli istuda põlistammede all hilissuvised õhtu üha tihenevas hämaruses.“

8) „Noorte Punase Risti töö kogu maailmas on rahuaate teenistuses.“

9) „Käis ka vallavanema proua ja tõi suhkrukakku, aga laps sülgas kaku suust välja.“

10) „... Inimese tõeline väärtus pole see, kui võrd ta on silmapaistev ja austatav, vaid see töö ja need väärtused, mis ta loob.“

11) „Las' mõni meist kukub lumme — üles tõustes on kukkujal hoogu ja julgust tublisti rohkem kui varem!“

12) „Matkem maha vaenuoda — iialgi ei enam sõda!“

13) „Vähe tarvitada on parem kui palju teenida.“

14) „Ma tulen kaugelt põhjamaalt, väikesest noorest riigist, mille rannikul meri kohiseb, ja ma tervitan sind oma kodumaa keeles.“

15) „Tuul, näe, raasib lehekulla enne veel kui lumel järg!“

16) „Kaks väsinud silma, üks hellitav süda, mis õilsaimat armastust täis.“

17) „Taas unub, vaibub elu raskus ja lootus sütab südame.“

(„Nupuvõtte“ järg tagakaane siseküljel.)

MEIE NOORUS

EESTI NOORTE PUNASE RISTI NOORTEAJAKIRI

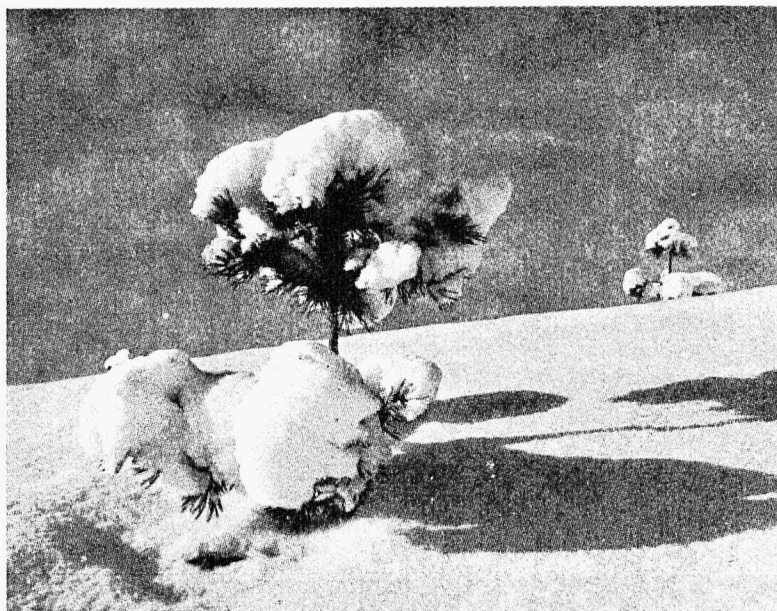
Peatoimetaja: **Joh. Nyman.** Tegev toimetaja: **Paul Rummo**

Ilmub 10 numbrif aastas. Toimetuse aadress: Niguliste 12, Tallinn. Telef. 432-73

Nr. 1 (4)

Jaauar

1939

TALVEL

Kuuse otsast kadus „kukku“,
Kevadine kägu.
Linnulaulud pandi lukku —
Hakkjas nurme nägu.

Aina hallid taevapalged,
Päikse tee käib längus.
Kuhtund kulust kuue valge
Leidis tillu jänku.

Tuul vaid vilistab ja huikab
Laulu nagu uneks.
Tinataevas pilveluigid
Põhjast toonud lume.

Libe jää ja puudki härma
Külmakäsi tegi.
Talvetee peal sõidab kärmalt
Juba saan ja regi.

J. Palm.

I

On jõulu esimese püha pärastlõuna. Päris pime veel ei ole, kuid hakkab juba videviukuks minema.

Väga-väga rikka vabrikudirektori kümneaastane poeg Ilmar on oma toas ja tunneb igavust. Mitte midagi ei viitsi ta teha, lebab diivanil poolpikali, vahib laisalt lakke ja vilistab hooletult katkeid jõululauluisidest. Vahete-vahel haigutab valjusti, hakkab siis uuesti vilistama.

Kuuldub kerge koputus uksele ja tuppale tuleb Ilmari kaheksa-aastane õde Aare.

„Ilmar!...“ ütleb ta hellitatud lapse poolviriseva, poolmeelitava häälega: „Ilmar!... Ma tuln vaatama, mis sina teed. Mul oli nii pööraselt igav...“

Ilmar haigutab ja vastab tusaselt:

„Mis ma teen... Midagi ei tee. Mis siin ikka teha. On metsikult igav.“

„Koledal kombel igav,“ kurdab Aare: „Ma käisin kogu maja läbi. Mitte midagi ei oska peale hakata. Salongis on kümme daami, vestlevad emaga maast ja ilmast. Ema saatis mind ära. Ega ma ei tahtnudki seal olla... Kõik vanemad daamid, — mis ma nende hulgas ikka teen... Isa tubades on kõiksugu härrasid; suitsutavad ja seletavad oma äriasju. Mulle pakkusid kompvekke, — ma ei taha kompvekke nähagi. Sealt ma tuln ka tulema... Preilil on vaba päev, ta läks oma sugulaste poole, tuleb alles õhtul tagasi... Söögituba on tühi. Saal on tühi; ainult jõulupuus seisab ja tukub ja kipub suurest igavusest haigutama...“

„Oi jah,“ ümiseb Ilmar: „Pühade ajal on minu meelest palju igavam kui muidu, harilikul ajal.“

Aare vaikib mõne hetke, ütleb siis haleda häälega:

„Ilmar!... Kui teeksite midagi...?“

„Mida siin ikka teha,“ haigutab Ilmar: „Pole tuju mitte millekski.“

„Kus su kingitused on?“ küsib Aare: „Vaatame neid.“

„Ei viitsi,“ sõnab Ilmar loiult: „Kui kolmandal pühal mu koolivennad külla tulevad, siis vaatame...“

Aare istub õige mugavalt kiiktooli, tõuseb aga kohe jälle; istub siis tugitooli, aga ka seal pole hea. Ta läheb jälle Ilmari juure, vaikib natuke aega ja ütleb siis:

„Mul oli nii paha tuju ennist, et lõin oma uue nuku pea puruks. Ega ma pole tita, et mulle nukke kingitakse.“

Ilmar haigutab ja lausub siis:

„Mina viskasin oma uue raudtee ühes rongidega nurka lõmmi. Elektrigakäivad rongid pole kuigi huvitavad... Mulle meeldiksid niisugused, mis käiksid auruga!... Küta veduri katlas vesi keema — ja rong hakkab liikuma...“

„Niisuguseid mänguvedureid vist ei olegi,“ arvab Aare.

„Kui ei ole, siis oleks isa võinud välismaalt tellida. Kahel mu koolivennal on ammu juba elektrigakäivad rongid... Mis mina's... nende sabas sõrgin...“

„Minu nukupliit on ka elektriga,“ ütleb Aare: „Ma katsusin selle peal vett keeta, põletasin sõrme. Ilma preilita ma enam keeta ei hakka... Ilmar, näita, mis raamatud sa jõuluvanalt said!... Kas on huvitavad?“

„Mis ma neist näitan,“ venitab Ilmar tutult: „Eks sa ise vaata. Seal kuski nad on. — vist laual... või voodis... eks sa ise otsi.“

Aare vaatab toas ringi, ütleb siis noomivalt:

„Muist voodis, muist voodi all!... Sa ju tead, Ilmar, et voodis ei tohi lugeda!“

„Ah!“ vastab Ilmar: „Ega ma lugenudki; niisama natuke sorisin.“ Ja tüdinenult hakkab Ilmar vilistama.

Aare ohkab, haigutab siis ka ja ütleb kaeblikult:

„Kui oleks midagi hästi maitsvat süüagi!...“

„Ära räägi söömisest,“ pahandab Ilmar:
„Ma ei taha söömisele mõeldagi. Kõik on
vastik.“

„Seepärast, et sa lõunalauas sõid liiga
palju vahukoort,“ kähvab Aare.

„Ise sa sõid liiga palju vahukoort!“ põlastab
Ilmar: „Ega ma pole plika, et ma vahukoort
söön.“

„Sõid jälle jah!“ jonnib Aare.

„Ei söönud aga mitte!“ jonnib Ilmar
vastu: „Ei söönud aga mitte!“

„Jaa jälle sõid!“ kiusleb Aare: „Jaa
jälle sõid! Jaa jälle sõid!“

Ilmar lööb laisalt käega:

„Ei viitsi su'ga vaielda selle tühise asja
pärast. Lõpetame söökidest rääkimise. Keera
minu uus raadio mängima!“

„Keera ise, kui tahad,“ vastab Aare tu-
saselt: „See on ju sinu raadio.“

„Mind see ei huvita,“ sõnab Ilmar: „Mõt-
lesin sinule sellega meelelahutust paku-
da... Säärane odav aparaadiploks, — nii-
sugust poleks küll maksnud mulle kinkida.“

„Sa tahtsid vist niisugust nagu isal!“ säh-
vab Aare.

„Mjaa... Või veel parem: oma au-
to... Tuleva jõuluks tahan kindlasti oma
isikliku auto saada.“

„Sinusugune ei tohi ju autot juhtidagi!
Oled liiga noor —“

„Ja niisugune ei oska muud kui vaielda.
Vastik harjumus!“

Aarel kipuvad pisarad silmi.

„Ise oled vastik!“ viriseb ta: „Mõtlesin,
et aitad mul aega viita, — aga ei midagi...
Ma käisin suurest igavusest kõik teenijate-
toadki läbi. Kokk ja köögitüdruk on välja
läinud ja toatüdrukud on pahas tujus, et
neid välja ei lastud... Oi, küll on mul
igav!...“

Aare viskub kiiktooli ja tükk aega vai-
kivad mõlemad. Viimaks küsib Ilmar jalga
vibutades:

„Kas lund sajab?“

„Ei tea!“ vastab Aare kurjalt.

„Vaata aknast!“ sõnab Ilmar.

„Eks sa ise vaata!“ ütleb Aare: „Mis sa
mind ajad vaatama.“

Ilmar muigab:

„Kui lund sajab, siis võiksime ajaviiteks
välja minna...“

Aare tõstab küsivalt pead:

„Kuhu?“

„Ükskõik kuhu,“ ütleb Ilmar: „Mõlemad
autod on kodus. Teeksime väikese sõidu. Ma
pole veel uue autojuhiga sõita saanudki.“

Aare kargab äkki püsti.

„Oi jah,“ hüüab ta: „Meil on ju tuli-
uus autojuht! Mul polnud meeleski. Ei tea,
kuidas ta ka sõidab...“

„Tuleks proovida,“ ütleb Ilmar: „Mine
küsi, kas ema lubab.“

„Jälle mina!...“ tusatseb Aare.

„No mine, mine,“ sunnib Ilmar: „Ma ei
viitsi siit praegu tõusta.“

Aare ruttab ust paugutades ära. Ilmar
haigutab, hakkab siis jälle laisalt vilistama.
Kuid juba tuleb Aare joostes tagasi, hüüab
eemalt kaugelt:

„Ema lubas! Lubas kella seitsmeni! Tee
kähku, Ilmar, — ma vaatasin aknast: sajab
jah lund...“

Nohinal ajab Ilmar end jalule.

„On nii pööraselt igav!“

II.

Autojuhi korter koosneb kahest väikest-
võitu toast ja suurest mugavast köögist. Köö-
gis askeldavad autojuhi lapsed; Milli ja Tiit
on pliidi juures ametis, väike Malle istub
valgeksküüritud laua juures ja äitab oma
uut nukku.

Milli vaatab korraks praeahju, ütleb siis:

„Tiit, ole hea poiss, pane veel üks väike
puuhalg pliidi alla, siis aitab, enam pole
tarvis. Ma lähen nüüd tuppa lauda katma.“

Aga Milli ei jõua kaht sammugi astuda,
kui väljas keegi uksele koputab.

„Noh, kes see seal nüüd siis koputab?“
imestab Milli: „Esimesel jõulupühail!“

Väljast kuulduv uus koputus. Malle
hüüab õige peene väikeselapse häälega:
„Siis!...“ Koputatakse jällegi. Tiit läheb
keerab ukse lukust lahti.

„Meil on autojuhti vaja“

Ukse taga on Aare ja Ilmar paksudes talveriietes.

„Tere,“ ütleb Aare kõrgilt: „Meil on oma uut autojuhti vaja.“

„Ah, meie isa või?“ küsib Tiit.

„Te olete meie uue autojuhi lapsed?“ sõnab Ilmar üleoleva lahkusega: „Ütelge talle, et me tahame ühe lõbusõidu teha.“

„Väikese tõldautoga,“ lisab Aare juure: „Suures mulle ei meeldi.“

Tiit vaatab küsivalt Milli poole. Milli tuleb ka ukse juure ja ütleb kõhklevalt:

„Aga isa magab...“

„Ja ema ka,“ seletab Tiit reipalt: „Me panime nad puhkama, ise katame seni laua ja säristame vorstid ja paneme küünlad jõulupuul põlema ja...“

„Aga meie tahame sõita,“ ütleb Aare karsitult vahele.

Väike Malle äiutab oma nukku:

„Äiu-äiu, äiu-äiu, kussu-kussu, kussu-kussu...“

Tiit silmitseb Aaret ja Ilmarit, ütleb siis nukralt:

„Isa oli nii väsinud. Pühade eel muud ei saanud kui sõidutas teid päevad otsa.“

„Meid pole ta üldse veel sõidutanud,“ õiendab Ilmar.

Ning Aare lisab juure:

„Me just tahtsime proovida, kuidas ta ka sõidutab!“

„Teid ta ehk ei sõidutanud,“ ütleb Milli selgitavalt: „Aga härra direktorit ja prouat

on ta päevad otsa sõidutanud sest saadik kui me siin elame.“

„Kus te enne elasite?“ küsib Aare uudishimuliselt.

„Hoopis teises linnaotsas,“ vastab Tiit: „Seal oli isal hea koht. Aga siin saab rohkem palka,“ lõpetab ta kerge ohkega.

„Rohkem palka küll,“ ütleb Milli: „Aga näe, jõulu esimesel pühäl ei anta isale ka rahu. Muud kui tee härraslastele lõbusõitu.“

See Aarele ei meeldi:

„Selleks te isa ju autojuht ongi!“ kõhvat ta ninakalt.

„Selleks küll,“ ütleb Tiit kurvalt: „Aga meie ilus üllatus läheb vett vedama.“

„Mis üllatus?“ küsib Aare jälle uudishimuliselt.

„Noh,“ hakkab Tiit elavalt seletama: „Me ju panime vorstid ahju ja...“

„Kas vorstid surisevadki ahjus nii kenasti?“ küsib Aare vahele.

„Ja lõhnavad nii isuäratavalt?“ astub Ilmar lähemale.

„No vorstid neh!“ vastab Tiit: „Kas ehk soovite maitsta? Väga head vorstid. Kogu perega tegime neid: ema oli muidugi meistriks, Milli aitas, mina tegin vorstipulgad ja väike Malle oli kupjaks, — tatsutas meil jalus... Vorstitegemine on tore lõbu. Kui vorstid katlas podisevad, siis on juba jõulud poolest saadik käes... Kas soovite's maitsta meie pühadevorste?“

Aarel on suur himu maitsta:

„Ei tea...“ kibeleb ta: „Kui see teile tüli ei tee... Lõhn on küll kangesti isuäratav. Ma pole vist iialgi jõuluvorsti söönud...“

„Nooo!“ imestab Tiit. Ja Milligi imestab:

„Pole jõuluvorste söönud?“

„Ei,“ ütleb Aare: „Ei ole. Meil neid ei tehta.“

„Siis peate küll tingimata maitsuma!“ ütleb Milli: „Aga teil hakkab köögis palav oma paksude riietega, — tõmmake palitud seljast ära. Oot, ma aitan.“

„Tänan,“ sõnab Aare: „Minu nimi on Aare. Kas tohin istuda siia teie väikese õe kõrvale? Mis te m a nimi on?“

„See on meie Malle,“ ütleb Milli: „Ta äiutab oma uut nukku. Selle ta sai eile õhtul... Jõulupuult alt leidis.“

Aare vaatab nukku, hakkab siis naerma:

„Kui naljakas nukk! Juuksed pähe maalitud. Ja silmad ka maalitud. Vaata, Ilmar, kui naljakas!... Mina sain päris-juustega suure-suure nuku, roosa siidkleit seljas. Silmad käisid kinni ja lahti. Silmadel olid ripsmed ja suus olid hambad ja...“

„Näita mulle ka!“ ütleb Malle käskivalt. Aare läheb näost punaseks:

„Mul ei ole teda enam,“ ütleb ta: „Ma lõin ta pea puruks...“

Milli vaatab kaastundlikult Aare poole:

„Lõid nuku pea puruks!... Oi, kui kahju! Kas kukkusid — või kuidas see õnnetus juhtus?“

Aare püüab oma kimbatust varjata ning ütleb trotslikult:

„Meelega lõin. Igav oli ja... Mulle see nukk ei meeldinud. Ma ei tahagi nukke.“

Selle peale ei oska Milli midagi vastata. Vaikides asetab ta taldrikuid köögilauale. Ka teised vaikivad. Viimaks ütleb Tiit aeglaselt:

„Isa rääkis, et teie isa käis kümme poodi läbi selle nuku pärast, otsis ikka seda kõige ilusamat ja kallimat... Ja proua jällegi, see tähendab teie ema, — see sõitis kaks päeva mööda poode, otsis raudteed ja rongi ja... Niisugust, mis elektriga ise sõidab... Isa ütles, et viimaks saadigi ühest poest niisugune, ja nii raske oli see krempel, et isa ja poesell kahekesi tassisid teist autosse.“

„Jaa,“ ümiseb Ilmar: „Hm...“ ütleb siis ruttu kuidagi poolhäbelikult, poolkelkivalt: „Ma lõin selle raudtee täna lömmi ühes rongiga. Niisama igavuse pärast, — tühja ka. Sinu isa ehk teeb terveks pärast pühi, — hea kaup ja tugev töö, ega see kuigi palju vist viga ei saanud...“

„Ei noh,“ arvab Tiit: „Minu isa teeb terveks küll, — miks ei tee... Aga ei mina oleks raatsinud lömmi lüüa jõuluks saadud asju... Ja veel sihukesed toredad asjad... rong ise sõidab mööda rööpaid...“

„Jah... Noh...“ ümiseb Ilmar: „Tuleb ette... Ega ma...“

„Paha poiss oled!“ ütleb väike Malle: „Paha poiss!“

Ilmar hakkab natuke häbelikult naerma:

„Jaa noh... Juhtub ju...“

„Meie Tiit on hea poiss,“ ütleb Malle veendunult.

„Mis hea nüüd,“ pomiseb Tiit. Tal on nagu piinlik ja ta teeb teist juttu: „Oot, ma parem näitan, mis mina jõuluks sain...“

Kuid juba Malle kilkabki:

„Saapad! Tiit sai saapad!“

Ilmar on hämmastunud:

„Saapad? ... Jõuluringituseks?“ Säärast asja pole Ilmar veel kuulnud.

„Saapad, neh!“ muheleb Tiit: „Ja veel missugused saapad! Näe, vaata: suusasaapad! Eks ole vahvad, mis?“

„Jaa,“ ütleb Ilmar viisakalt: „Head saapad. Kas sul suusad on?“

„Ikka järjestikku,“ muheleb Tiit: „Ikka järjestikku!... Saapad tulid jõuluks, suusad tulevad sünnipäevaks. Ja siis — tuhknai! Nii et lumi tuiskab. Ära sa arva, et ma suusata ei oska, — on mul see amet selge, nii et...“

„Millal su sünnipäev on?“ küsib Ilmar.

„No, veebruaris!“ naerab Tiit: „Oi, ma juba ootan neid suuski nii et e t kohe. Sinul muidugi on suusad ammugi?“

„On,“ vastab Ilmar: „Aga ma pole seni suurt hoolinud suusatamisest.“

„Seepärast oled sihuke paksuke,“ sõnab Tiit.

„Kui sina ka suusad saad, siis võiks ju

„Näe, vaata, suusasaapad!“

katsuda k o o s iga päev suusata,“ arvab Ilmar: „Või tead: mul on pööningul ühed v a n a d suusad ka, — ma laenan need seniks sulle kui sa omad kätte saad.“

„Vaata, oleks vahva,“ kiidab Tiit: „Lae-nata ma saan küll suuski niigi, aga ikka nendelt, kel ü h e d suusad ongi, — n e e d tahavad ju ise suusata, iga kord ei laena...“

„Oleme rääkinud,“ ütleb Ilmar: „Kohe homme lasen need vanad suusad üles otsida ja...“

„Ja siis muud kui näitame, mis me võime,“ muheleb Tiit: „Eks?“

Aare on seni vaikides kuulnud. Nüüd vaatab ta paluvalt poistele näkku ja nurub:

„Kas... kas võtate mind ka kaasa?“

„Noh,“ ümiseb Ilmar: „Kui ema lubab...“

Nüüd ei suuda Mallegi kauem vaikida. Suusajutt on teda tüütama hakanud; nüüd on tema kord teist juttu teha:

„Aga Milli sai hõbedast sõrmkübara!“ hüüab ta oma heleda häälega: „Näita, Milli!... Näita oma sõrmkübarat!“

III.

Milli läheb köögist hetkeks tuppa, tuleb siis oma sõrmkübaraga tagasi. Sõrmkübar on valges pappkarbikeses roosa puuvilla sees.

„Eks ole ilus!“ kilkab Malle veel enne kui Milli saab kingitust kellelegi näidata.

Milli kiidab ise ka, et sõrmkübar on imeilus, näitab seda enne Aarele, siis Ilmarile ja ütleb:

„Mul oli nii hea meel, kui selle sain! Koolis pole meie klassis vist kellelgi hõbesõrmkübarat... Ma sain veel sooja mütsi ka ja uued kindad... Aga maitske nüüd meie jõuluvorsti! Ma pakuksin külalistele veel midagi, aga ei tea, kas meie toit meeldib teile...“

„Mida sa veel pakuksid?“ küsib Aare. Tema on alati uudishimu täis otsast otsani.

„Mida veel?“ jääb Tiitki mõttesse ja ütleb äkki suure vaimustusega: „Meil on tore-daid heeringaid! Hiiglato-redaid!“

„Marineeritud heeringaid!“ hüüab Malle rõõmsalt kilgates vahele: „Ema ise tegi. Küll need on head!“

„Meie kokk valmistab kümmet moodi heeringaid,“ katsus Aare kiidelda, kuid Ilmar ütles järsult vahele:

„Aga sulle ei maitse nad iialgi!... Palun.“ pöördus ta Milli poole: „Mina sööksin küll meelsasti suutaie heeringat.“

„Hapukurki on ka,“ teatas Malle: „Ja praetud räimi! Ema ise praadis. Ja sülti on ka.“

„Täna,“ sõnas Aare: „Võiks ju —“
„Võiks maitsta jah üht-teist,“ ütles Ilmar.
„Olge heaks, maitske aga maitske meie pühade-rooga,“ sundis Milli perenaiselikult: „Istuge, noorhärä —“

Ilmar muigas:

„Oh, mis noorhärä nüüd... Minu nimi on Ilmar, preili —“

Milli hakkas naerma:

„Mina pole kellegi preili, olen lihtsalt Milli. Kümneaastane... Kas kalkan teed? Vabarna keedisega?“

„Täna, Milli,“ ütles Ilmar: „Jah, palun. Mina olen ka kümneaastane. Arvasin, et teie — et sina oled palju vanem.“

„See ainult näib nii,“ naeratas Milli teed kallates.

„Seepärast, et meie Milli on niisugune toimetaja tüdruk,“ selgitas Tiit.

Aare katsus peen olla, nagu ta ema naiskülalised:

„Teie ema tehtud heeringas on suurepärase,“ ütles ta vormilikult, lisas aga siis üsna lihtsalt juure: „Mina olen kaheksa-aastane.“

„Nagu mina!“ hüüatas Tiit.

„Aga ka Tiit näib vanem kui Aare.“ ütles Ilmar, hakkas siis kiitma: „Need pühadevorstid on tõesti nii head, et... Ma lihtsalt ei oska midagi ütelda, — nii hüva rooga pole ma veel iialgi söönud.“

„Malle vaatas silmad pärani, kuidas Aare ja Ilmar söid, ütles siis Millile:

„Anna neile rosinatega saia ka. Neil on kõhud nii tühjad. Anna piparkooke ka, — neid hobuse moodi ja kuke moodi, need on Tiidu tehtud. Ja südame moodi, need on minu tehtud.“

„Kas sina oskad piparkooke teha?“ imestas Aare.

„Jaa,“ vastas Malle tähtsalt: „Oskan.“

„Mis seal siis nii väga osata, kui taigen valmis ja välja rullitud?...“ ütles Milli: „Olge lahked, siin on saia. Kas tohin veel teed kallata? Noorhärä ehk soovib — Ilmar ehk soovib veel heeringat?“

„Jah, palun küll, Milli,“ ütles Ilmar.

„Ja mulle, palun, veel pühadevorsti,“ ütles Aare: „Ma ütlen hommepäev meie kokale, et ta tulgu teie ema juure õppima, kuidas jõuluvorste teha, ja tehku meile ka... Küll on maitsev!“

Milli jättis Tiidu külaliste juure, läks ise tuppa laua katmist lõpetama.

„Tee ruttu,“ ütles Tiit Millile: „Ja kui laud on kaetud, siis süütame küünlad põlema.“

„Ja siis tuleb ünnatus!“ kilkas Malle.

„Üllatus, Malle, mitte ünnatus,“ parandas Tiit.

„Mis üllatus teil tuleb?“ küsis Aare uudishimuliselt.

„Noh,“ seletas Tiit:

„Eile õhtul saime meie isalt ja emalt kingitusi. Aga täna saavad isa-ema meilt.“

„See ongi ünnatus!“ naeris Malle.

„Üllatus, Malle,“ õiendas Aare.

„Ünnatus jah,“ naeris Malle: „Tore ünnatus.“

„Mida te siis kingite oma isale ja emale? tahtis Aare teada.

„Ikka omatehtud asju,“ ütles Tiit.

„Kõik salaja meisterdatud. Neil pole aimugi. Millilt saab isa kirjud labakindad ja ema

saab ka Millilt kirjud labakindad. Milli on vahva kindakuduja.“

„Aga Tiidult saab ema väikese kasti tulehakatise jaoks,“ ütles Milli.

„Mis asja jaoks?“ imestas Aare.

„Tulehakatise jaoks,“ kordas Milli: „Plüüdi ette niisugune kast, kuhu kasetohud ja pilpad sisse panna.“

„Ah nii...“ taipas Aare: „Jah. Ja isa?“

„Isa saab Tiidult lapikasti,“ teatas Malle.

„Lapikasti? ...“ kordas Ilmar küsivalt.

„Noh,“ seletas Tiit: „Isal ju alati sihukesti lappe ja nartse vaja autode juures...“

„Tore jah!“ taipas Ilmar, ütles siis mõtlikult: „Meil kuluks ka oma isale ja emale midagi omatehtud asja kinkida. Mul tööriistad on, — sünnipäevaks sain terve kapi-täie, aga...“

„Aga ei viitsi midagi teha!“ sähvas Aare.

„Kui tööriistad on,“ ütles Tiit: „siis on ju tore teha. Mul pole suurt midagi, niisama kopsin...“

„Tööriistu Tiidul pole,“ ütles Milli: „aga tahtmist kangesti on. Ta meil sihuke meisterdaja kohe loodud...“

„Sa, Tiit, võiksid mult riistu laenata,“ arvas Ilmar: „Kui soovid... Selle eest õpetaksid mind natuke, — minu käes läheb kõik untsu...“

„Oi, laenaksin küll,“ rõõmustas Tiit: „Ja õpetaksin sind küll, kui aga...“

„Tsss... Tasa!“ hoiatas äkki Milli sõrme suule pannes: „Isa vist juba kolistab tagatoas. Paneme ruttu küünlad põlema!“

„Ma panin asjad juba jõulupuu alla,“ ütles Tiit sosinal: „Nüüd pole muud kui küünlad põlema... Tulge teie ka, tulge, Aare ja Ilmar!... Vaadake meie jõulupuud...“ Ja Tiit hakkab küünlaid süütama.

„Tulge ünnatust vaatama!“

„Kui kaunis jõulupuu!“ ütleb Aare südamest: „Päris õiged küünlad. Näe, kuidas tuli vilgub... Meil kodus on elekterküünlad.“

„Nii,“ sõnab Tiit poolsosinal: „Kõik küünlad põlevad. Nüüd laulame kõik koos, — teie ka, Aare ja Ilmar, eks?“

Kõik koos hakkavad laulma: „Oh, sa õnnistav, oh, sa rõõmustav...“ Ja laulu sekka hüüab Malle heleda häälega:

„Isa!... Ema!... Tulge ünnatust vaatama!“

(Järgneb.)

Marta Sillaots, meie uue järgneva jutu autor, on eesti tänapäeva tunnustatuimaid naiskirjannikke ja -kriitikuid. Ta on kujunenud eeskätt laste ja noorte lemmikautoriks võrratute „Trips-Traps-Trulli“ lugudega.

Toimetus. ¶

Lumi kutsub...

Kes meist pole tunnud kibelevat kärsitust, kui oleme näinud langemas esimesi lumehelbeid mustale maale? Kas on suutnud meid keegi takistada minemast õue hullama esimesse lumme, loopima üksteist lumepallidega ja kihutamast suuskadel lumiseil legendikel, mäenõlvadel ja tuultest varjatud metsateedel? Kas pole olnud see tung meis tugevam kui paljud teised meie tahteavaldused?

Talisport on üks mehiseimaid taeva all. Külmal kaotab kõik looduslikud takistused maastikul ja suuskadel võime kihutada sinna, kuhu me soovime. Tubli annuse mehisust annab talispordile just võitlus karmi talvise loodusega — ning see võitlus karastab meid. Pikkadel suusamatkadel võime alles näha, kui ilus, avar ja puhas on talvine loodus, kui salapäraselt vaikiv ja suur on mets talvel. Seepärast ärge jätkem kasutamata ühtki vaba silmapilku! Katsugem neid kasutada talvel sportimiseks, kuna talv laseb meid nii-kuin-ii viibida liig vähe värskes õhus.

Peatume esialgu suusaspordi kui talispordi vanima ja kõige tublima ala juures. Suusaspordis omakorda on huvitavimaks ja mehiseimaks alaks murdmaasuusatamine ja mäehüpped. Käesolevas kirjutuses käsitleme murdmaasuusatamist.

Suusaspord Eestis on veel võrdlemisi noor. Kui meie põhjanaabri — Soome — rahvas suusatab juba tuhat aastat, siis oli kolmkümmend aastat tagasi Eestis inimene suuskadel nagu mingi ime, mida joosti vaatama kauge maa tagant. Seega on seletatav ka see, et meie suusaspordis nii pea ei saa võistelda põhjarahvastega, olgugi et inimmaterjal on meil niisama väärtuslik kui neil. Puuduvad kogemused, esmajärgulised suusad ja ka head suusatamise asjatundjad — õpetajad. Kuid tänu just noorsoole, kes viimaseil aastail on hakanud innukalt harrastama suusaspordi, on märgata meie suusatamistaseme tõusu ja igal aastal tuleb hulgaliselt juure võistlusvõimelisi noori suusatajaid.

Algajale, kes paneb esmakordselt suusad alla, paistab suusaspord raskena ja keerulisena. Tegelikult ei ole lugu sugugi nii hull. Suusatamine

vajab vaid kavakindlat harjutamist ja just õiges suunas harjutamist. Suusatajal, kes on õppinud suusasammu või mõne pöörde sooritamise valesi, on seda raskem ümber õppida kui algajal samu asju õieti õppida. Seepärast on väga tähtis, et suusatamist õpitaks algusest peale õieti ja et aeg-ajalt õpitud kontrollitaks. Ka on suuskvarustuse valikul suur tähtsus, sest ka hea suusataja ei suuda halbade suuskadega võistelda endast nõrgema mehega, kes omab hea suuskvarustuse.

Suuski valmistatakse peamiselt kasepuust. Norras ja Rootsis on üsna laialdaselt tarvitusel ka hikkoripuust suuski ja suuski, mis on kokku liimitud mitmest puuliigist. Eesti suusatööstus on seni peamiselt valmistanud kasepuust suuski ja viimaseil aastail on Eesti suusatöösturid rõõmustaval kombel hakanud rohkem valmistama kõige sobivamat suusatüüpi — murdmaasuuska. Suusatamise algaastail Eestis oli meie suusatööstus Kesk-Euroopa mõju all ja siis valmistati palju meie oludes ebasobivaid suuski. Nüüd aga on põhjamaade eeskujul mindud üle murdmaasuusa tüübile.

Murdmaasuusk, nagu näitab selle nimigi, on mõeldud suusatamiseks vahelduval maastikul — murdmaal. Murdmaasuusa mõõdud on järgmised: laiuse nina juurest, kus algab nina painutus ülespoole, s. o. kõige laiema kohast, 7 sentimeetrit, suusa keskosast, kus on jala ase, 5,8 sentimeetrit ja suusa kannaosast 6,2 sentimeetrit. Suuskade pikkus oleneb suusataja keharaaskusest ja oleks järgmine:

Suusataja raskus	35 kg,	suuskade pikkus	140 sm
„	40	„	150
„	45	„	160
„	50	„	170
„	55	„	180
„	60	„	190
„	65	„	200
„	70	„	210

Õige suusaspordlane hoiab omi suuski hästi. Ta ei viska neid lumiselt nurka seisma ega hoi

neid liig niiskes ega ka liig kuivas ja soojas kohas. Pärast suusatamist ta pühib neilt lume maha, asetab suusad vastavate hoidklotside vahele ja hoiab suusad püstasendis jahedas ja kuivas ruumis. Et suusad ei kuluks ja nad libiseksid lumel hästi, tõrvab ta neid vahetevahel. See toiming käib järgmiselt: enne tõrvamist tuuakse suusad tubasesse soojusse, lastakse neil seal tund või paar seista, et suusad enam ei „higistaks“, ja siis pühitakse vana määre suusataldadelt maha, seda soojendades kas priimusel, jootmislambil või ahjusuu ees. Tõrvamiseks võetakse ainult okaspuu tõrva. Hikkoripuust suuski ei tõrvata. Kuiv suusatald kaetakse pintslil abil tõrvaga ja kuumendatakse tulel, kuni tõrv imbub puusse. Liig tugevat tuld ei tohi anda, sest siis keeb tõrv puust koguni välja ja suusataldadel tekib söestunud kiht. Tõrvamist toimetatakse niikaua kui suusad on tõrvast küllastunud ja tõrva enam sisse ei võta. Tõrvamist teha osakaupa, sest kogu suusa pikkuses korraga tõrvamine võib suusa kiskuda kaardu. Kui aga suusk on kiskunud kaardu, tuleb see kuumendada ja uuesti õigeks väänata. Pärast tõrvamist pühitakse suusale kohati jäänud suurem tõrvahulk lapiga ära. Suuski tuleb kindlasti tõrvata ka kevadel, kui nad pannakse suvekorterisse.

Niiviisi hooldatud suusk seisab kaua heas „vormis“, ei kulu ega võta niiskust sisse ning tabub oma peremehe hoole mitmekordselt, püsides painduvana ja nõtkena. Üldse peab hea suusk olema painduv ja valmistatud oksadeta puust, nii et suusa tallaks on jäetud puu väline, koorealune, pind. Ka ei tohi suusapuu olla liig habras ning kunagi ei tohi puu toim joosta põigiti suuska, vaid peab jooksuma piki suuska kogu selle pikkuses.

Suusakeppe valmistatakse bambus- ja tonkingroost. Esimene on jämedam ja suuremate sõlmekohtadega, kuid sealjuures kergem. Tonkingroog on siledam ja väikeste sõlmekohtadega. Headuselt on mõlemad võrdsed. Kepp võrreldes suusatajaga peab olema nii pikk, et keppi rõngani lumme surudes kepi ülemine ots ulatub suusatajale kaenla alla. Kepi alumises otsas on rõngas, mis takistab kepi vajumist sügavale lumme. Kepi alumises otsas on veel tugev nael, mis jäänud lume korral tungib kergesti lumest läbi ega lase keppi libiseda. Kepi ülemises otsas on käehaarde pikkuselt pehme rihmaga ületõmmatud kinnihoidekoht ja umbes kahe sentimeetri laiused toerihmad, millelele toetub käsi kepigä tõiget andes.

Suusasaabaste iseloomustavaks kujuks on lai nurgeline nina ja lai tallarant. Saapad peavad olema küllalt avarad, nii et neisse mahub jalg kahe paari villaste sokkidega. Kitsa saapaga hakkab jalg kergesti külmetuma ja suusatades võidakse jalad hõõruda rakkudele. Saapad peavad olema heast pehmest nahast ja painduva tallaga. Saapa keskosa seevastu olgu aga tugev. Kontsa all peab olema kummi. Saapaid tuleb nende märjakssaamisest rasvata, aga mitte liig tugevasti, sest siis nad muutuvad külmaks ja raskeks.

Saapad kinnitatakse suuskade külge sidemetega. Parimaiks sidemeiks on „Mono“, „Voitto“ ja „Rotafella“. Meil rohkesti tarvitavad sidemed — „Siukkola“, „Kotkaside“ ja „Kannaside“ — on rohkem hädaasjad ja tark suusataja neid suusasaabaste juures ei tarvita. Küll aga tuleb neid tarvitada harilike saabaste puhul.

Suusariietus olgu ennekõike praktiline. Parimaks riieetuseks on kerge tuulekindlast riidest tuulekuub ja villased siledast riidest püksid. Pealiskõrriiete all tuleb kanda villast pesu ja tarviduse järgi kas üks või kaks kampsunit. Mütsiks sobib õige hästi lendurimütsilõikeline peakate, mis kaitseb hästi külma eest kõrvu ja kukalt. Hea on ka sirmiga villasest riidest müts, mil on tagapool mahaklapitav serv, millega saab kaitsta külma vastu kukalt ja kõrvu.

Suusatama minnes on suusataja esimeseks mureks proovida, missugune on lumi ja kuupalju on külma, et nende andmete varal valida oma suuskadele vastav määre. Määrimata suuskadega suusatama minek näitab kas suusataja hooletust või asjatundmatust. Hästi ja ilmastikule sobiva määre määritud suuskadel on mitu korda kergem liikuda, suusad ei libise märke tõusul ja suusasammu tehes tagasi ning edasilikumisel tarvitab suusataja mitu korda vähem energiat kui määrimata suuskadel liikudes.

Hea suusamääre omaduseks on see, et ta ei võta suusa edasi libisedes lund külge ja astudes kleepub lume külge. Kui ühe jalaga tehakse tõuge, siis leiab jalg lume külge kleepunud suusas tuge ja teine jalg libiseb kergelt ja vaevata edasi. Määre tuleb valida vastavalt lumele. Määrete tarvitamise kohta on igal määrdepakendil õpetus. Suusatastes mitmesugusel lumel omandatakse kogemusi määre tarvitamiseks. Hiljem, kui suusataja hakkab juba võistlema, selgub alles, kui suur tähtsus on suusa õieti määrimisel.

Telemark-pööre vasakule. Parema jalga poole suusa pikkuses ette sirutatud ja suusk moodustab nurga teise suusa asendi suhtes

Maastikuhüpe üle takistuse. Hüppe kõrgus oleneb takistuse suuruselt ja hoo tugevusest

Iga suusataja esimeseks mureks olgu õige sammu kätteõppimine. Õige suusasamm on pikk, sujuv, ilma ühegi kandilise liigutusega ning võimalikult pika libisemisega. Sellega hoitakse kokku jõudu ja saadakse kiiresti edasi. Olenevalt maastikust tuleb vahetevahel sammu muuta, et keha liigutustes oleks vaheldust ja keha saaks selle tõttu puhata.

Kuna suusatamine on õigupoolest käimise jälgendamine, kus lisaks tehtud sammule kasutatakse suuskadel libisemist, on otstarbekohane sammu õppimisel alata suusatamist keppideta. Käte ja jalgade koostöö on samasugune kui käimisel ja suuskade libisemist tuleb maksimaalselt ära kasutada. Kui keppideta suusatamisel on juba saadud kätte tasakaal, tuleb kepid võtta kätte keskohti pidi ja harjutada sammu edasi nii nagu seda tehti keppideta. Siis tuleb kepid võtta kätte nii, nagu nad suusatamisel tegelikult on ja harjutada sammu, andes vahetevahel keppidega hoogu juure. Kui samm on täiesti kindel ja tasakaal hea, tuleb hakata keppe tarvitama hoo andmiseks. Täiesti väär on see, kui suusataja algusest peale hakkab suusasammu õppima tarvitades keppe tasakaalu hoidmiseks ja toetub neile, et vältida kukkumist. Kepid ei ole kunagi mõeldud selleks, et nende abil suusataja saab püsti seista, vaid keppide otstarve on ikka ja alati kasutada käte jõudu edasilükkumise kiirendamiseks.

Keppidega tehakse tõukeid kahel viisil: vahelduvas taktis, kus keppidega tehakse tõukeid vaheldumisi — kord ühe, kord teisega — nii nagu liiguvad käedki käimise juures, ja kahe keppiga korraga. Tõuget kahe keppiga korraga tehakse jõuliselt, viies keppe ette sirutades keharaskuse ette, tõuke sooritamisel lastakse jalad põlvist nõtkuda ja käed keppidega viiakse selja taha niikau-

gele välja kui käed ulatuvad. Ka vahelduvas taktis tõukeid tehes tuleb tõuge teha jõuline ja käsi samuti selja taha sirutada kogu ulatuses.

Kui suusasamm on õpitud selgeks tasasel maal, tuleb minna mäenõlvakuile. Esialgul tuleb laskumist õppida väiksemal nõlvakuil, kus laskumise kiirus ei ole väga suur. Õige mäestlaskumise asend on järgmine: üks suusk viiakse teisest natuke ette, jalad kõverdatakse põlvist ja keharaskus langeb võrdset mõlemale jalale. Keha kallutatakse ettepoole, et vältida tahapoole kukkumist. Mida suurem on kiirus, seda sügavam on kükk-asend. Täiesti väär on mäest laskumine seistes sirgelt ja kangestatud ning sirgetel jalgadel. Selles asendis on kukkumine paratamatu. Kepid tuleb hoida tahapoole ja mitte kunagi ettesirutatult, et tasakaalu kaotamisel neile toetuda või kukkumisel neilt otsida tuge. See võib põhjustada isegi raskeid õnnetusi, kus kepi ülemine ots tungib kas silma, kõhtu või rinnakoopasse.

Kui laskumine on selge, tuleb asuda pidurdamise ja pöörete õppimisele. Kergeim pidurdamisviis on nn. sahk, kus jalad sirutatakse laiali ja suusaninad viiakse eest kokku. See tuleb sooritada sirgete jalgadega. Saha-asendis, viies keharaskuse kord ühele, kord teisele jalale ja muutes ühe või teise suusa hoiaku nurka, saame sooritada esimesi pöörded, nn. sahaaari. Sahaartaardest on väga kerge üle minna telemark-pöördetele, kus üks jalg viiakse poole suusa võrra teisest ette ja pööre tuleb kas lamedam või järsum, olenevalt etteviidud suusa hoiakust. Teiseks ning veel enam tarvitatavaks pöördeks on kristiaania-pööre, mis sooritatakse peagu rööbiti suuskadega, mille juures üks suusk viiakse teisest vaid natuke ette. Vastandina telemark-pöördetele, kus vasakule pööret tehakse viiakse ette parem jalg ja paremale tehakse vasak jalg, viiakse kristiaania-pöördel natuke ette see jalg, kuhu poole pööre tahetakse teha. Üldreeglik pöörete sooritamisel on, et pööret juhtivaks suusaks jääb alati välimine suusk, s. o. suusk, mis kaare tegemisel on kaare väljaspoolisel küljel, või ühe sõnaga, paremale pööret tehakse suusaks vasaku jala suusk ja vastupidi.

Koos mäest laskumisega ja pöörete õppimisega tuleb harjutada ka märke tõusu. Lamedasse

Suure hooga sooritatud põikhüpe

„Üle hämara,
varjudest tume,
õrna ja sinava
lume viib üksik
tee...“

(V. Ridala)

mäkke tõuseme hariliku suusasammuga ja töötame keppidega vahelduvas taktis. Järsumal mäenõlvakul, kus suusad hakkavad juba tagasi libisema, tuleb mäkke minna käärsammuga, kusjuures suusaninad on laiali sirutatud, kannad on koos, ja sama nurga all sammume mäest üles, ühtlasi toetudes ka keppidele. Veel järsumal mäeküljel tuleb üles minna nn. treppastmega, kus asume küljega mäekülje suunas ja sammume rööbiti suuskadega mäest üles külg ees. Ka seal toetume keppidele.

Kõikide harjutuste juures tuleb tähele pan-

na, et keha oleks lõtv ja painduv, eriti jalgadest, välja arvatud sahaasend, kus jalad on sirged ning kanged.

Kui suusataja valitseb hästi oma keha ja omab hea tasakaalu, siis on tal head eeldused asuda talispordi ilusaima ja mehiseima ala — mäehüpete — harjutamisele, mis on õigupoolest tiibadeta lend, kus suusasportlane võib lennata õhus kas või üle saja meetri. Kuid sellest edaspidi.

Aleksander Kask.

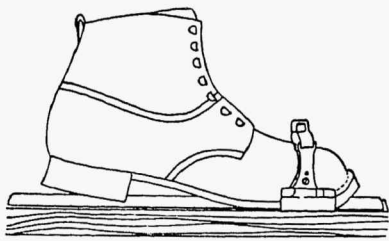
Suusataja

„Meie Noorusele“ koostanud Riigi Ringhäälingu sporditoimetaja **Aleksander Kask.**

(Kliisid Riigi Ringhäälingult.)

1.

2.

Joonis nr. 1.

Korralik suusataja hoiab alati pärast suusatamist oma suuski hoidklotside vahel ja püst-asendis. Eriti pöörab ta tähelepanu sellele, et suusad oleksid hoidklotside vahel kohe pärast tõrvamist, kus need pikka-mööda jahtuvad.

Joonis nr. 2.

Suusasaabas „Mono“ sidemega. Hea suusa-saapa omaduseks on pehme ja veekindel pealiskihk, õmmeldud ja painduvad tallad laia randiga. Saapal on lai nurgeline nina, tugev keskosa talla ja kontsa vahel ning kummi kontsa all.

5.

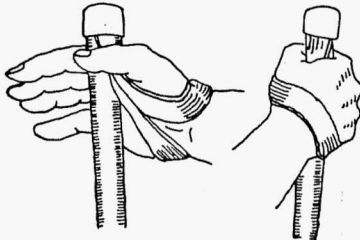
8.

Kahe kepiga tõukele viiakse keha hoogu ette ja toetatakse täiesti kätele.

3.

Tasakaalu saavutamisel ja sammu küllaldase kindluse kätteõppimise järele võetakse kepid kätte, nagu need on suusatamisel, ja antakse nendega vahetevahel hoogu juure. Kunagi ei toetuta keppidele tasakaalu hoidmiseks, sest kepid on ainult hoo suurendamiseks.

Keppide ülemised otsad haaratakse pilku nii, et toerihm tuleks põldla alt ja läheks üle käeselja. Iga teistiti haaramine on vale, sest see ei anna käele kepiga tõuke juures mingit tuge.

9.

Siis tehakse keppidega energiline ja jõuline tõuge, kõverdades sealjuures jalgu põlvist.

4.

Kui tasakaal on juba enam-vähem kindel, siis võetakse kepid kätte sarnaselt, kuid samm tehakse ikka veel ilma keppide abita.

7.

Vahelduvas taktis suusatakse nii, et käed keppidega teevad tõukeid vaheldumisi. Jalgade ja käte koostöö on samasugune nagu käimisel. Mitte toetuda keppide najale, vaid teha kepiga tõukeid jõuliselt ja nii pikalt, kui käed selja taha ulatuvad

10.

... ja tõuke lõpposas sirutatakse käed nii kaugemale taha kui need ulatuvad. Tõuke jõulisusest oleneb hoo suurus ja libisemise pikkus.

aabits

Kohal ümberpöörmiseks viiakse ühe jala suusa kand teise jala suusa nina lähedale ja tõstetakse jalg üles, toetudes sama jala suusa kannaga vastu maad. Keharaskus jääb paigalejäänud jalale ja kepid on mõlemad ühelt poolt selle jala suuska, mis jääb paigale.

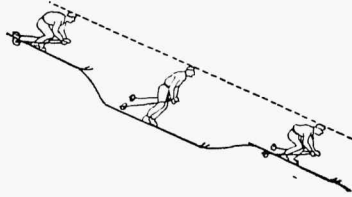
Siis viiakse ülestõstetud suusaga jalg kaarega väljastpoolt rööbiti paigalejäänud suusale, nii et ühe suusa nina vaatab ühele, teine teisele poole.

Siis tõstetakse see jalg, mis algul jäi paigale, suusaga üles ja viiakse suusk teise jala suusa kõrvale. Kepp viiakse sama suusa kõrvale ning pööre on tehtud ja sõit võib jätkuda uues suunas.

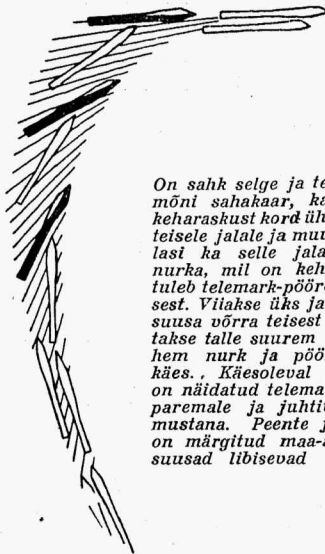
Mäestlaskumise asend on põlvist kõverdatud jalgadega ja keharaskusega võrdselt mõlemal jalal. Üks jalg on teisest veidi ette viidud ja kepid suunatud tahapoole. Vaade on kaugemale ette ja mitta kunagi oma jalgadele.

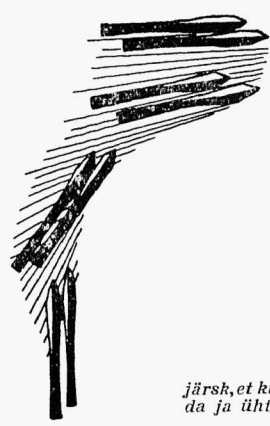
Mäest laskudes ebatasasel mäeküljel peavad suusataja jalad vedrutama nagu hea auto vedrud. Lohku sõites sirutuvad jalad välja ja lohus küünka otsa sõites kõverduvad uuesti.

On mäestlaskumisel tasakaal selge, hakatakse harjutama sahka. Sirgete jalgadega surutakse suuskade kannad laialt ja suuskade ninad viiakse eest kokku. Tugevama pidurdamise tarviduse juures surutakse suuskade sisemised kandid vastu maad.

On sahk selge ja tehtud ka mõni sahakaar, kallutades keharaskust kord ühele, kord teisele jalale ja muutes ühtlasti ka selle jala suusa nurka, mil on keharaskus, tuleb telemark-pööre iseeneest. Viiakse üks jalg poole suusa võrra teisest ette, antakse talle suurem või vähem nurk ja pööre ongi käes. Käesoleval joonisel on näidatud telemark-pööre paremale ja juhtiv suusk mustana. Peente joontega on märgitud maa-ala, mil suusad libisevad küljega.

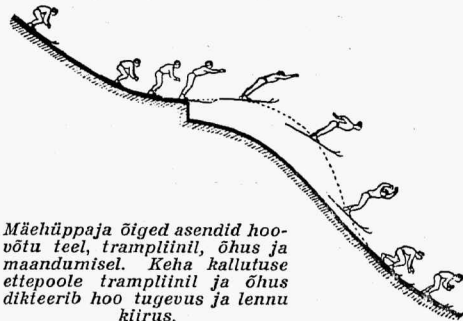
Kristiaania-pöördel viiakse see jalg veidi ette, kuhu poole pöörata tahetakse. Suusad jäävad üksteise suhtes rööbiti ja pöördel kallutatakse keha järsult sinna poole, kuhu tahetakse pööret teha. Joonisel on näidatud pööre paremale, ja võrdlemisi järsk, et kiiresti muuta suunda ja ühtlasti ka pidurdada.

Mäkke, kuhu otse minnes hakkavad suusad tagasi libisema, minnakse käärsammul. Suusad on ninade poolt laialt sirutatud ja astudes tõstetakse ühe suusa kanda üle teise.

Kui mägi on ka käärsammu jaoks liig järsk, minnakse mäkke trepp-sammul. Külj on mäe kallaku suunas ja ülespoole sammutakse külj ees, liikudes ühtlasti ka ettepoole.

Mäehüppaja õiged asendid hoo-õtu teel, trampliinil, õhus ja maandumisel. Keha kallutuse ettepoole trampliinil ja õhus dikteerib hoo tugevus ja lennu kiirus.

Kraaksuub kaaren

Lumisel katusel kraaksuub kaaren...

Onnis on tuba ja toas lapsed,
Onni nurgas logisev voodi,
Voodis vanade kaltsude vahel
Nälginud näokesed, külmetand käekesed,
Küsivais silmis palavlik läige,
Keelel korduvalt kuuldavavad sõnad:
„Emake, süüa! Emake, süüa!“

Lumisel katusel kraaksuub kaaren...

Onnis on tuba ja toas lapsed,
Onni nurgas logisev voodi,
Voodis vanade kaltsude vahel
Lamamas naine. Kas näed ta nägu?
Näha? Siin pimedas? ... Kuule, ta ägab,
Vaevu siis kuulduub talt hingeldav vastus:
„Oodake... lapsed... küll isa... toob...
leiba.“

*

Teeäärseel kuusel kraaksuub kaaren...

Jäätanud maanteel viinavoor venib,
Härmatand hobused sammuvad roiult,
Tohutud vaadid regedel koormaks.
Meestel lumised mütsid ja kühmad;
Külmetand jalgu nad kokku taovad.

Teeäärseel kuusel kraaksuub kaaren...

Jäätanud maanteel killavoor liigub,
Tohutud vaadid regesid rõhumas.
„Tilleorg, mehed! ... Nüüd avita, taevas,
Sellases jäätises üle tast saada!“ —
„Seisma kõik koormad! Siis ühekaupa
Viime nad alla. Ei muidu saa läbi.“

Kraaksuub kaaren teeäärseel kuusel...

Kaunis on Tilleorg lillesel kevadel,
Ilus on Tilleorg lakkaval suvel,
Meeldiv on Tilleorg isegi talvel,
Aga too maantee, too maantee ta nõlval,
Too on, mis judinaid jooksetab seljas,
Judinaid seljas ja hirmunguid hinges.

Mehed nüüd ümbrivad esimest koormat
Ähkivalt toetades, puhkivalt pidendes;
Hobustki käsitsi suukõrvalt hoitakse,
Et ta ei alistuks raskuse rõhule,
Raskuse rõhule, veerengu ohule.
Võitlus käib koorma eest, võitlus käib elu eest,

Ponnistus pigistab laubale higi,
Laubale higi ja õhuse auru.

Teine. Siis kolmas ... „Oeh! Seitsmes on orus
Taevale tänu! Nüüd viimane käsile!“

Rüsavad, üsavad koorma ümber
Pakase löikavas hingeaurus
Väsinud mehed libedal nõlvakul,
Jubedalt järsul, kõveral kallakul...

Kaaren, sa sõge lind, mida sa kraaksud!

Äkki alt orust on aisakell kuulda.
Till-lill ja kill-köll! ... „Sa, Issand, kas otse
Nüüd peab just parun siit mööda sõitma! ...“
Till-lill, ha, till-lill! ... Ju kahmavad mehed
Mütsisid pihku, nii nagu käib nõue,

Kähku siis löövad küll uuesti ponnistes
Sellegi käe nad koormale toeks
Tugistes jalgu ja rügedes õlaga,
Aga oh häda! ... Ju jõnksatas regi
Jäätanud nõlvakul liiasti kõrvale ...

Vaat hoiti terveks; üks mees ... andis hinge ...

*

Lumisel katusel kraaksuub kaaren...

Onnis on tuba ja toas lapsed,
Voodis surevalt haige naine.
„Emake, kas ju ei tule kord isa?
Oleme näljased!“ ... „Oodake, lapsed,
Küll ta ju tuleb... siis... saame kõik süüa...“

Kraaksuub lumisel katusel kaaren...

Kes küll seal eeskojas trambib jalgu,
Kõhib ja nuuskab? ... Uks avaneb. „Tere!“
— „Jumala ime! ... Kas Märdi Jaan, sina?
Kus on me... isa? Kas tema... ei tulnud?“
Märdi Jaan nuuskab, Märdi Jaan kõhatab,
Märdi Jaan põskedelt midagi äigab.
„Isa teil tulemas... Pea ta jõuab...
Teda... jäid tooma me... killamehed...“

Lumisel katusel kraaksuub kaaren...

H. R i k a n d.

Reisikirjad

Egiptusest

(Järg.)

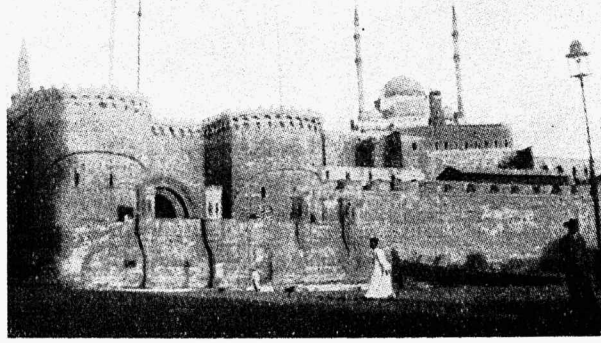
IV. Kairo.

Kui ma esmakordselt lähenesin Istanbulile, peatus rong mulle teadmatuks jäänud põhjusel ligi 1½ tundi, umbes 5—6 sõiduminutit jaamast, ja mul avanes ootamatult võimalus nautida ainulaadset panoraami. See unustamatu vaade amfiteatrina tõusvale linnale lugematute mošeede kuplite ja minarettidega ennelõunasel virvendavas päikesesäras näis olevat dekoratsioon mingist hommikumäe muinasjutust. Et säärane linn võiks asuda Euroopas, näis olevat võimatu ja täitsa uskumatu. Ma võtsin sellest kaasa unustamata mulje.

Kui Mokatami mägedelt imetlen hilise pärastlõunase päikese mahedate kiirte kullas mu jalgel laienduvat Kairot, smaragdraamis hõbedast Niiluse linti, kolme kuulsa püramiidi siluette ja kaugusse kaduvat kõrbe, tunnen, et see ringmaaling ületab Istanbuli panoraami. See on tõesti maalings, mille üksikasjalist vaatlemist ma ei tahtnudki ette võtta, sest mis oleksid mulje tähendanud üksikute linnaosade, mošeede ja teab veel mis nimetused, kui üldpilt oli nii kaunis ja võluv? Kui läbi elatakse ilu, pole tahtmist saada

Kairo bazaar

Kairo tsitadell; asutatud sultan Saladini poolt 12. sajandil

targaks, ja võttes kaasa ainult värvirikka mulje siirdun kaaslastega mäest alla tagasi Kairo tsiadelli poole. Võib-olla on väga julge võrrelda Kairo asendit Tallinna omaga ja igauks ei nõustu sellega, kuid mulle paistab, et linna domineeriv tsiadell (kindlus) vastab teatud määral meie Toompeale ja Mokatami platoo — meie Lasnamäele, ja asjaolu, et siin horisonti piirab kõrbe, meil aga meri, räägib ka veel võrdluse kasuks, sest silm nõuab hiiglatasandikku, mitte kõrgendikke linna silueti raamikis.

Tsitadelli kõrgete ja paksude müüride värvad suletakse kell 6, seks ajaks peame sellest piirkonnast olema lahkunud. Kui linnas puhkeb see õige elu ja lõbutsemine, valitseb siin sügav rahu.

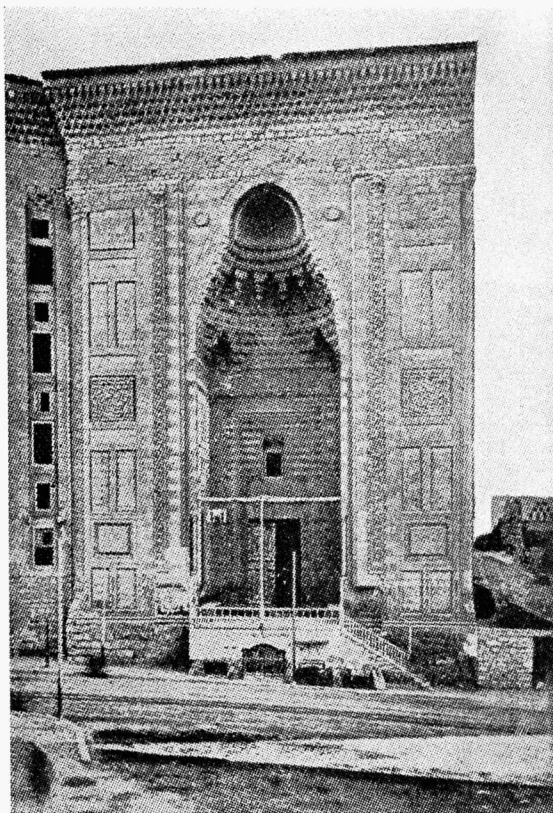
Tsitadelli müüride taga asetseb Alabaster või Muhamed Ali mošee. Meil pole võimalik sinna pääseda remondi tõttu, mida tõendavad kõrged tellingud. Kahju, oleksin meeleldi vaikselt seisatanud paar hetke Egiptusele elu tagasi annud Muhamed Ali haura juures. Suure tahtejõuga oma püstitatud selge sihi saavutamiseks tegutsevate inimeste vastu on mul ikka olnud suur lugupidamine.

Tsitadelli on paigutatud inglise sõdurid. Lahtisist üksist ja aknaist tungivad nende hääled, — nad on sel tunnil vist teenistusvabad. Paar pikka meest väga vabas riietuses tuleb meile vastu. Mütsid tõendavad, et nad on sõdurid. Ainult siin tsiadellis, kus kahel kõrgel mastil lehivad inglise ja egiptuse lipud, nägin inglise sõdureid ja veel jaamas inglise mündris politseinikku — muidu just nagu polekski siin inglasi. Ometi mängivad nad iseseisvas Egiptuse kuningriigis praegugi veel tähtsat osa. Aga nad ei taha seda näidata ega ka meele tuletada — ja selles seisab nende valitsemise õige kunst ja osavus.

Lahkunud linna valitsevast tsiadellist, mis oma valdajale ikka on annud peremehe õigused linna ja ümbruse üle — sest „kelle käes on tsiadell, sellele võimule kuulub ka maa,“ on olnud maksev Kairo asutamise peale — jõuame välia avarale platsile. kuhu suubub mitu tänavat. Siin heidan veel pilgu Muhamed Ali maalilisele mošeele ta nõelateravate peente minarettidega ja me sammume edasi. Me katvame külastada sultan Hassan'i mošeed, mille originaalne peaportaal meid esimesel pilgul võlub ja mille sisemus peaks meile andma esimese tõsise tutvuse araabia kunstiga.

Kõik tuli aga teisiti.

Paar mošee juures seisvat muhameedlast olid muidugi rõõmuga nõus meile näitama Kairo võib-olla kuulsaimat, võib-olla maalilisimat mošeed. Nad lubasid aga endale juhtida tähelepanu sellele, et see ei võiks sündida tasuta. Selle peale me lubasime endale tähendada, et me muidugi oleme nõus tasu

Sultan Hassani mošee peaportaal

maksma, üteltu nad ainult, kui suur see peaks olema. Nad pidasid siis omavahel nõu ja teatasid meile armastusväärse naeratusega, et kuna nad on harva näinud nii kena seltskonda, siis paluvad nad igapähe ainult 4 piastrit, mispeale me väga tõsiselt vastasime, et see on liig suur summa. Uuesti pidasid nad omavahel nõu ja seekord võttis juba tublisti aega, kuni nad oma otsuse meile teatavaks tegid: mošee külastamine olevat maksuta, aga korrashoiu kulude kattteks peak-sime ohverdama vähimalt 2 piastrit inimeselt. — „See on ka liig palju,“ kõlas meie ridadest. „Üks piaster, mitte senti rohkem“. . . Kui sultan Hassani mošee meestele meie vastus sai selgeks, ei nõustunud nad meie ettepanekuga, vaid lükkasid selle hommikumaise viisakusega tagasi. Kuid meie ei tahtnud ka jonnijätta ja kauplesime kangekaelselt, väga energiliselt, laitmatu viisakusega edasi — ikka üheainsa piastri pärast. . . Ja näis, et bakšisivaesel suvisel ajal ka üks piaster inimese pealt midagi välja teeb, sest üks vanamees kadus, et meile punutud tuhvliid välja tuua (mošeedesse võib astuda ainult sealt antavate tuhvliitega, mis üle oma jalanõude tõmmatakse), teine klõbistas võtmetega ja mõned meist astusid juba üle portaali läve, kui meile tõlgiti vastus, mis, kõrvale jättes viisakuse kaunid sõnad, kõlas: „Ühe piastri eest ei näidata hommikumaa kunsti imet“. . . Seisukord oleks võinud muutuda piinlikuks, kui haritud ja asjatundjad meie hulgast poleks deklareerinud, et Egiptuse tempel-leis on näha vähimalt kujud ja sentel reljeefid ja hieroglüüfid, mošeed aga on tühjad ning nende seinad täitsa lagedad — mida seal siis vaadata — ja kellegi mõistliku inimese hääle poleks küsinud, mida me üldse

võime mošees näha, kui väljaski juba on pime? Ja hoolimata sellest, et sultan Hassani mošee mehed, kes vist kunagi nii haledaid turiste polnud näinud, meile ennustades seletasid, et me oma hauani kahet-seme, et me pole vaadanud mošeed, mida enne meid on külastanud kümned ja sadad tuhandet turistid, me pöörsime neile selja ja läksime uhkesti edasi. Kahju-saajad olime muudugi meie. . .

Me läksime lõpmata pikale basaarile, mille värvi-küllus elektervalgustusel mõjule ei pääse, mille kõla-rikkus aga õhtusest tunnist hoolimata polnud põrmugi vähenenud. Basaari külastamiseks peab olema palju aega: kui külastajat ei vaeva teadmine, et tal sel ja sel ajal on ette nähtud kohtamine ja pealeselle ta peab veel siin või seal olema, ühe sõnaga, kui ta en-dale võtab aega siin kihava elu tähelepanemiseks, inimitüüpidega tutvumiseks, liiklemise jälgimiseks, leiab ta selles kirevas pildiraamatus palju omapärasust, õpetlikku, huvitavat, naljakatki. Inimvool täidab tä-navat, andes eeslil või kaamelil ratsutaja hoiatus-hüüdeile ja voorimeeste piitsaplaksutamisele just nii-palju ruumi, et need kisa-käraga võiksid mööduda, ja kõnnib edasi kompaktselt massina.

Aafrika, Euroopa ja Aasia kaubad on siin aken-dele, ustele ja lettidele välja pandud ning kimbutavad möödaminejaid. Siin imeilusate punaste, siniste, kol-laste, mustade jalanõude hulgas äratavad tähelepanu kulla või hõbedaga kaunistatud tuhvlikesed, seal köi-dab seda vaipade virnade ja linikute tornide vahel mingi hõbedaga väljaõmmeldud sall või kirev siidriit. Kullasepäris näib olevat käevõrusid, sörmuseid, prosse, keid ja teisi idamaa maitse järgi valmistatud ehteid lugematu hulk; vasesepad on meistrid tsiseleer-itud vaaside, kausside, taldrikute, tuhatoside jne. valmistamises. Hommikumaa maiustused tekitavad isu neid maitsa ja arbuusid, melonid, viinamarjad ja puuvilja teevad piinava janutunde veel teravamaks. Kaunid ja rikkalikult kaunistatud relvad meelitavad oma väärtuslikkusega ligi asjatundjaid, lihtinimest aga „vürtspood“ oma läbitungiva erilõhnaga, mis on omane ainult nendele poodidele, kus kottides, kastides ja karpides on kümneid sorte pähkleid, mandleid, nel-ke, rosinaid, kuivatatud puuvilja ja rohte, õisi ja seemneid.

Üks meie saatjaist laseb kotist pihku võetud hallid terad läbi sõrmede libiseda ja küsib minult, kas ma tean, mis need on. Vastan lühidalt: „Ussirohi.“ Ta vaatab mulle imestusega: „Kust te seda teate? Kas teie maal ripu-tatakse seda rohtu ka põrandale uusside eemalepletamiseks eluruu-midest?“ Kui ma seletasin, et olin mõelnud kõhurohule, siis sai pisut naerda. . .

Neil, kes sultan Hassani mošee kõrge minareti ja araabia chitus-kunsti omapäraseima portaali pea-liskaudse vaatemisega olid rahul-dunud, et mitte „raisata“ kaht piastrit mošee sisemusega tutvu-miseks, polnud kahju siin välja anda mitu korda rohkem piastreid kõiksugu kribu-krabu eest, et kaasa viia mälestusi šaakali- või krokodillipeaga jumala, vaarao või püha sitika skarabeuse või mao uräuse pildiga. Meil laotakse vaa-teaknaile parimaid asju, et ostjaid ligi meelitada, siin paljud kaup-mehed peidavad need kaugele ja toovad need välja ainult asjatund-jaile või tõsiseile ostjaile.

*„Külavanem“
— puukuju
Kairo
muuseumis*

Järgmisel hommikul me külastasime Kairo muuseumi, mis on asutatud kuulsa prantsuse egiptoloogi Mariette'i ja hiljem juhitud mitte vähem kuulsa Maspero poolt. Vana Egiptuse suurepärase kunsti kolossaalseid ehitusi ja kujusid võib näha ja imetleda vabas looduses, seal, kus neid on püstitatud aastatuhandete eest. Siia muuseumi on koondatud peamiselt pisemad ja väärtmetallidest valmistatud meisterlikud tööd. Kuid me ei peatunud pikemalt nende kujude, kirstude, vaaside ja teiste esemete juures — meid meelitasid väljapanekud teisel korral, ja neist peamiselt Tutanchamoni hauakambri aarded. Ainult „külavanema“ ees seisin kauem, et imetleda seda vana egiptlaste realistliku kunsti tuntuimat kuju.

Teades, et Tutanchamoni osakonna pealiskaudnegi vaatlemine nõuab mitu head tundi, koondasime oma jõu ja vastuvõttevõime ainult selle aardeile, ja ütlen otsekohe, kui kava selle osa olime täitnud, ei jaksanud meist keegi enam õhtuni midagi ette võtta: muljed olid meid üleüllastanud.

18. dünastia 18-aastase kuninga Tutanchamoni muumia ta puutumata hauakambreis õnnestus 1922. a. avastada inglasel Howard Carter'il, pärast 16 a. omal kulul tehtud suurt tööd. Sõnum sellest läbis maailma ja pööris kõikide silmad Egiptuse poole, kus kuningate haudade orust H. Carter tõi päevavalgele ligi 3300 aastat maa all asetsenud vana-egiptlaste usuga seotud esemeid. 1923. a. ta oli praeguse Belgia kuninga ja tema ema juuresolekul avanud viimse kambri, milles kõikide oletuste kohaselt pidi leiduma noore vaarao muumia. Võib kujutella väsimatu uurija tundeid, kui ta asus suure kirstu juure, et see avada ja esimesena heita pilk sellele, kelle igavest und ta nüüd kavatses rikkuda, et tuua päevavalgele maapöues kinnimüüritud ja pitseritega varustatud uste taga puhanud Egiptuse valitseja. Kui kaas oli kõrvale tõstetud, selgus, et kirstus asub teine kirst, samuti kuldplaatidega ja kalliskividega ilustatud nagu esimene, mille kaanel oli samuti noore vaarao kuju. Suure ettevaatusega, kõite ja plokkide abil ülestõstetud kaas ei olnud viimseks takistuseks muumia väljatoomiseks: teises kirstus oli üllatuseks veel kolmas — ja see oli puhtast kullast ... Kuus meest sai ta vaevu üles tõsta, ja vist kaua imetlesid sõrlemisi kitsas ruumis viibivad uurijad seda hästi säilinud imeilusat kuju, kelle emailsilmad vaatavad tõsiselt, kelle näojooned on nii sümpaatseid ja üldilme peegeldab rahulikku majesteetlikkust. Ta pead ehib tanu, mida leidub tihti ka sfinkside kujudel ja mille otsad katavad õlgu peagu rinnani. Lauba kohal asetsevad kull ja uräuse madu — Alam- ja Ulem-Egiptuse pühad loomad, mis kunagi ei puudu vaaraoede kujudel. Risti üle rinna pandud käed, ehitud kallite sõrmustega ja võrudega, hoiavad valitsuskeppi ja piitsa — kuningliku kõikvõimsuse sümboleid.

Kui lõpuks avati ka kolmas, massiivsest kullast, kirst, tuli nähtavale muumia. Selle pead kattis jälle puhtast kullast mask juba tuttavate näojoonte ja atribuutidega. Kui mask väga ettevaatlikult eemaldati, ilmnis, et muumia oli hästi säilinud ja et surnu näojooned vastavad täpselt maski ja kirstude kaante kujude omadele. Seega oli tõestatud oletus, et kujude näod kirstudel on surnute portreed.

Muumia oli arstlikult läbi vaadatud ja oli leitud, et vaarao kondistik oli olnud kaunis nõrgavõitu, mis on ka arusaadav ta nooruse juures. Surma põhjust pole aga võimalik olnud kindlaks teha.

Te olete arvatavasti lugenud „vaarao needusest“, mis tabanud ta rahu rikkujaid: nad olevat üksteise järele äkitselt surnud. Siin ma kuulen, et Mister Carter on praegugi elus, kuid mõned ta kaastöölised olevat tõesti ootamatult siit maailmast lahkunud. Kõige huvitavam on juhtum ühe õpetlasega, kes hauakambri väljudes äkki tundis teravat valu põses. Kuna see aga ruttu vaibus, ta ei pöörnud sellele tähelepanu. Siis ilmus valu uuesti, põsk paistetas ja arst leidis sealt väikese ristikujulise putuka piste. Paari päeva pärast õpetlane suri selle piste tagajärjel. Hiljem on noore vaarao muumia näol samal põsel samal kohal leitud tillukese ristikujulise piste jälg, mis andis nüüd põhjust oletuseks, et ka Tutanchamon on langenud selle tundmata putuka ohvriks. Või oli õpetlase ootamatu surm vaarao kättemaks, ta needuse

Tutanchamoni kullast kirst

tagajärg? Ei tea. Ma ei murra ka selle üle pead, sest peale nende kirstude ja maski, mis mind võlub ja isikuna mulle tundmata vaarao mulle ta nooruse ja ilu pärast lõpmata sümpaatseks ja armsaks teeb, on siin palju esemeid välja pandud, mis ta surnukambreist leitud, et pean kogu tähelepanu pöörama neile. Kui nad oleksid lihtsast materjalist, oleksid nad juba huvitavad, kui vanade egiptlaste usuliste kommete mälestused, nende kunsti kõrge taseme tõendused, aga nad on kõik kullast, elevantiluust, mustast puust ja alabastrist, nad on üle külvatud kalliskividega, ja iga cseme peen töö on niivõrd meisterlik, et see pakub ainulaadset esteetilist naudingut. Nende aarete materjali väärtus on hinnatud 70 miljonile saksa margale; nende kunstilist väärtust ei või ega julgegi keegi kindlaks määrata. Mina aga ei julge sellele mõeldagi, et võiksin mingi kirjeldusega teile anda tõetruu pildi Tutanchamoni aardeist, ta troonidest, laevastikust, mis teda teise maailma pidi viima, tornitaolisest kastist, milles neli

Egiptuse ajakirjanik — üks meie reisijuhte

vaasi sisaldavad ta sisikonna, alabasterlindudest ja -loomadest, vaasidest, tuhvlitest, kujudest, mis talle hauda kaasa antud, lõhnaõlide kastikestest jne. jne.

Väsinuina lahkume muuseumist. Silmade ees virvendavad Tutanchamoni aarete kalliskivid, vallavanema nacratus lööb sekka, tänaval kõrvetab keskpäevane päike otse pealage. — kulub aega, kuni terve mõistuse tagasi saad. Ma tunnen, et vähimalt paari tunni jooksul mingit muljet enam vastu võtta ei suuda. Seepärast ma ei imesta põrmugi, kui ühel tänaval näen maja varjus kõnniteel lamavat 11 inimest. Nad magavad sõbralikult üksteise kõrval. Neljal on külje all ajalehed, seitse norkavad otse kõnnitee tolmus. Et neist mööduda, astun rahulikult sõiduteele ja püüan ruttu pääseda hotelli, et ka puhata.

Ilmneb nii, et kui keegi Kairo linnas tahab näha midagi vanast Egiptusest, ta peab minema muuseumi. See on väga lihtne seletada: Kairo on nüüd, hoolimata oma euroopalikest majadest, hotellidest ja tänavast, puht araabia linn. Seda tõendab mitte ainult suurem hulk ta elanikest, vaid ka ta paar tuhat mošeed, ta kuulus ülikool El-Azhar, kus ikka veel tuhandeile õpilasele on teaduse aluseks koraan, ta araabia muuseum, lõpuks veel trammipilet. Vaadake seda ja ütelge, kas saate sellest palju aru? Mina küll ei riskinud Egiptuse pealinnas, mis on ühtlasi Aafrika suurim linn, iseseisvaid ekskursioone ette võtta, sest eksides kuhugi ma poleks vist kunagi leidnud õiget teed tagasi ja vaevalt oleks ma tohtinud ütelda „nii on Allahi tahtmine“, nagu meie üks juht, kes meie süü läbi jäi rongilt maha ja seetõttu pidi terve päeva kaotama...

Kairos tunnen selgesti, et kõigest euroopalikkusest hoolimata olen sattunud teise, mulle tundmatusse maailma, ja kuigi ma koraani pähe õppiksin ja araabia keelt oskaksin rohkem kui trammipileti lugemiseks vaja, ning kuigi kõikide mošeede ornamendid ja arabeskid oleksid mulle lahtine raamat, — ma jääksin kõigele sellele võõraks, sest see suur, kuulsussrikas, minevikus kord nii hiilgav maailm, on omaette maailm ja see maailm on ja jääb meile võõraks.

M. N.

١٤	١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	D
٤	٣	٢	١	١٠	٨	٧	٦	٥	١٠	L
عن طريق الزمالك				٩	عن طريق الروضة				٢٠	M
تقدم عند كل طلب				١٠	٣٠				M	
انظر ظهر التذكرة				١١	٤٠				J	
				١٢	٦٠				V	
١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	S	

Kairo trammipilet

Julius Kuperjanov'i

20. surmapäeva puhul

Saatus nagu tõstaks üksikute, väljavalitute elu võimalikult vastuolulisemate kontrastide keeresse, et oreoolida seda kaunimalt neid, kes on ära valitud.

Julius Kuperjanovi elu on selle parim näide. Teame, mis tähendab meile 24. veebruar 1918. See päev on Julius Kuperjanovile Tartus tulvil kõige mitmekesisemaid tundlemisi. Ta näeb, kuidas ta senine vastaste leer, punased võimumehed, pageb. Need, kes teda taga otsisid, otsivad ise varju pöranda all.

Kuid samal ajal ratsutab muusikahelide saatel linna sisse von Winterfeld okupatsioonivägede esotsas, tulevad sakslased, kelledega Kuperjanov

on aastaid kaitsekraavis rind-rinna vastas võidelnud, ja ta tunneb, see võitlus ei ole mitte lõp-
pennud...

Seda kõike vaatleb Kuperjanov oma mõrsjaga: ta on tulvil isiklikku rõõmu ja noorussära; tal on ju vaid 24 aastat seljataga; ta armastab noorusele omase tulega, ta on kihlatud.

Seal tuuakse teade: kõik eesti ohvitserid on kohustatud ilmuma saksa komandantuuri end registreerima.

Vahest on see sakslaste lõks? Vahest tahtakse eesti ohvitseri kahjutuks teha? Need kahtlused lõikuvad otsekohe Kuperjanovi peas, ja, nagu hiljem selgus, vägagi ettenägelikult.

„Nüüd laulatusele! Kes teab, mida homme toob!“ Ja otsekohe sõidetakse Kambja kirikusse, kust kihelkonnast Kuperjanov ühes oma pruudiga on pärit.

Kuid õpetaja ei taha laulata. Ta ei suuda mõista, milleks on vaja kiirustada, kantslist maha kuulutada on jõutud ju vaid kaks korda...

Talv. Lumehanged. Tuisused teed. Aga kaks inimest, täis sisemist tuld, külastavad naeres ja vallatledes Kambjas sugulasi... pöördunud kirikust tühjalt tagasi...

2. märts on tähtpäev, mil peavad kõik Tartu ohvitserid ilmuma end registreerima. Kokkuminekuid on palju, kuid hoonest väljatulijaid mitte. Asjatult ootab ka Kuperjanovi noor naine väljas tänaval külma käes. Kui viimati ukseid avanevad, on tulijal kaasas ka saksa sõdurid — ja meie ohvitseridel algab marss jaama, sealt rongile ning sellel Valga poole — vangilaagrisse...

Valgas aga Kuperjanov põgeneb ja tuleb tagasi Tartu.

Kohe ta asub intensiivselt tööle, salajasi omakaitse rakukesti looma. Ta leiab usaldusmehi Tartumaa igas vallas.

Ta jälgib teraselt, mis ümber sünnib. Ja kui sakslaste võim murdub, on ta juba avalikult oma asja eesotsas. Detsembris ta annab Tartumaal isegi mobiliseerimiskäsu, et kõik 25—40-aastased mehed peavad ilmuma kaitseliitu.

Oma esimese kaitseliidu salga, 8 meest, ta saadab Mustveesse. Ta ise läheb neid Tartu sadamasse saatma, kus lahkujatele lausub: „Lööge hästi! Kuid ma arvan, et loon endale ise väeüksuse, siis toon ka teid sealt ära enda juure...“

Asjad arenesid oma käiku. Punaste laviin valgus meie kodumaale ja jõudis juba Tartu alla.

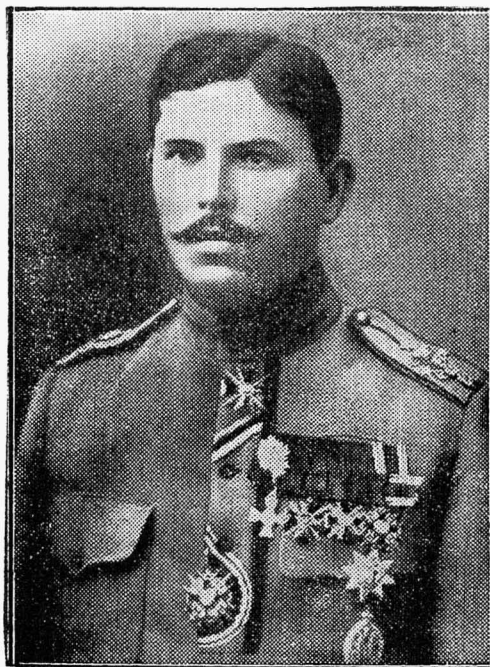
Meie väeosad lahkusid Tartust — linna enamlik ollus juba käärin.

21. dets. varahommikul lahkeb siit ka Kuperjanov — tal on kaasas vaid 9 ohvitseri ja 7 kaitseliitlast.

Nüüd tal on juba kindel nõu luua oma väeosa. Teel liitubki temaga uusi kaitseliitlasi. Kärevere mõisas on tal juba 41 meest koos. Siin ta annab ka oma esimese „Kuperjanovi partisanide salga“ päevakäsu.

Pikemalt ta peatub Puurmani mõisas, kus partisanid alustavad oma legendaarseid sõjaseiklusi. Nad võtavad ette luurekäike ümbrusse, nuhtlevad punaseid, ja kaovad jälle.

13. jaanuaril kostab neile ebatavaline kõmin, kahurite mürin raudtee poolt. Partisanidele on selge, et need on meie soomusrongid, mis võitlevad Tartu sihis.

Julius Kuperjanov

Raudtee ääres on kahe soomusrongide ülema, kpt. Partsi ja ltn. Kuperjanovi, kohtamine. Nende kõne on asjalik ja lühike.

„Kas soovite oma meestega kaasa tulla Tartut vabastama?“

„Olen valmis!“ on teise vastus.

Nüüd ruttavad partisanid Voldi jaama, et asuda soomusrongidele. Jaama ümbrus on täis laipu. Pilt on jube. Kuid sellane on kord sõdal! Soomusrongid ei olnud kergelt nii kaugele vaenlasele selja taha jõudnud.

Otsekohe läheb sõit edasi. Siit algab kahe tubli väeosa koostöö. Tartu ees Tähtvere väljal lüüakse ühine äge lahing. Kaaslased väärivad üksteist. Üksteise võidu nad murravad Tartu linna sisse... Kodulinn on vabastatud!

Ei ole aega peatuda. Nüüd edasi! Põgenemalöödud vaenlase kannul. Et see end ei suudaks koguda.

Elvas ja Pukas Kuperjanov lööb uusi lahinguid. Siin venelased tahavad anda vastulöögi, Tartu isegi tagasi võtta. Kuulsad läti kütipolgudki saadetakse siia kohale. Kuid miski ei suuda enam meie võidukaid väeosi kinni pidada. Neist võidukaist lahinguist, mis Kuperjanov siin lõi, annab kujuka pildi ta enese kiri oma naisele, milles kajastub ka see uhke meeleolu, mis siis meie löögiüksusis valitses. See kiri kõlab järgmiselt:

„Olen Puka mõisas. Lahing oli joovastav. Tegime 35 versta võideldes maha, võtsime 7 suur-

tükki ja 3 kuulipritsi ning palju laskemoona ja varustust. Kaotusi oli meil 2 surnutena ja 10 haavatutena. Ohvitserid on kõik terved. Olen õige väsinud ja ei suuda palju kirjutada. Ootan Einbundi pataljoni järele, siis võtan endale puhkuse. Katsu paari päeva pärast siia sõita.

Maalin sulle väikese pildi: Metsast sõidavad kolm ratsanikku välja, liginevad sammu 30 peale ja küsivad: Kakaja rota? Kakoi polk? Vastan: Svoi. Tulevad lähemale, sammu 10 peale, küsin: kakoi tšasti? Vastatakse: 1. mortir-naja batareja. Annan kahele kummalegi kuuli, kolmas põgeneb, lasen hobuse maha. 500 sammu nende taga tuleb patarei täie vooriga. 5-minutilise lahingu järele on ta meie, veel 10 minutit ja ühtegi vaenlast pole. Mehed on kui purjus, karjuvad hurraa, kiigutavad mind kaua kätel, karjuvad elagu. Pärast teevad sedasama teiste ohvitseridega...

Mitte kõik lahingud polnud nii õnnelikud. Keeni-Sangaste all 27. jaanuaril näiteks partisanide ridadest langeb välja 18 haavatut ja 10 langenut. Kord on ta sel päeval isegi täiesti ümber piiratud ja ta häving näib möödapääsmatu.

Ta hõiskab aga viimsel hetkel: „Hurraa, poisid, punased põgenevad!“

Signaal tormijooksuks on antud. Partisanid kisaga jooksevadki täägivõitlusse, mida vastane aga välja ei kannata ja laiali jookseb.

Läheneb viimane, Paju lahing. Sangastesse jõuavad meile abiks soomlased. „Põhja poegade“ ülem ooberst Kalm teeb ettepaneku, et partisanid, kes kogu aeg on olnud lahinguis, asuksid puhkusele ja soomlased läheksid nende asemele.

Kuperjanov pole sellega nõus. Valga on ju nii lähedal. Valga vabastamise au peab jääma partisanidele... Ta ründab üksi oma partisanidega Paju mõisa, vallutabki selle, kuid üks ta rood ei suuda mõisa kaitsta ja venelased on jälle selles.

Määratud endale kolm asetäitjat, ltn. Piibu, ltn. Saare ja ltn. Riivese, ta ründab uuesti Paju mõisa. Ta läheb otse üle lageda välja. Kuid venelased ja lätlased asuvad otse kindluses. Nad leiavad varju mõisa piiravate kõrgete kivimüüride taga, neid toetab kaks soomusrongi raudteelt ja ka soomusauto.

Partisanide read muutuvad üha hõredamaks, nad ei pääse edasi ega tagasi.

Nüüd jõuavad lahingusse soomlased ja, omakorda raskeid kaotusi kandes, koos partisanidega vallutavad Paju mõisa.

Seal selgub, et Kuperjanov on raskesti haavatud.

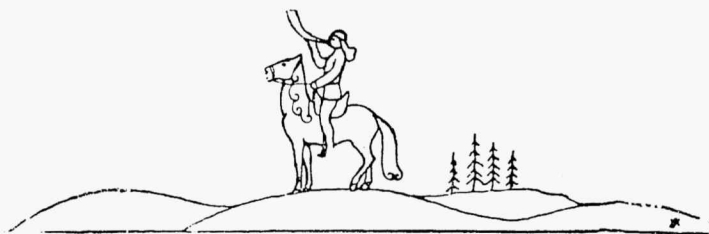
Kuperjanov tuuakse Tartu haiglasse. Ta vasak käsi, kops, neerud ja kõht on kuulidest läbibatud. Ta lamab meelemärkuseta. Arstid kinnitavad, et ainult ime võiks teda päästa.

Järgmise päeva lõuna paiku ta avab silmad. Ta voodi ees on ta naine, kes lausub: „Kas tead, Valga on meie!“

Valulise ilmega vastab Kuperjanov: „Seda ma püüdsin...“ ja suleb silmad uuesti.

Ei oiet ega kaevet kuulnud ta suust. Kuigi ta on kuulidest puuritud. Järgmisel päeval, 2. veebruari varahommikul, kell 5.30 lakkas ta hingamast. Oli saabunud surm. Kotka lend oli lõppenud.

J. Pert.

Üheksa kuud Põhja-Jäämere ajujäl

Papanin oma kaaslastega Tallinnas

Mäletatavasti jälgis möödunud aasta kevadtalvel kogu haritud maailm pingelise tähelepanguga vene teadusmehe Papanini ja ta kaaslaste surmaheitlust Põhja-Jäämere jääväljadel. Selle tohtu suure tähtsusega teadusliku võitluse veelkordseks meenutamiseks avaldame alljärgneva kirjelduse Ameerika Noorte Punase Risti ajakirja järele. Loodetavasti meie noored lugejad oskavad õieti hinnata nii Papanini kui ka teiste temataoliste teadussangarite kogu inimkonna heaks tehtavat ennastalgavat tööd.

Põhjanaba ümber laiuva jäävälja piirkonnas ei leidunud raasugi kindlat maad ja neli meest, kes oli 1937. a. suvel sellele jääväljale laagrisse asunud, ei saanud jää liikudes oma asukohta kindlaks määrata enne kui arktilise sügise hämarus võimaldas seda taevatähtede abil. Kui mehed võisid viimaste järgi tähelepanekuid teha, siis nad leidsid, et jääväli triivib kiiresti merehoovuses, mis keerleb esiti naba ümbruses, ja pöördub siis Gröönimaa lõunakalda suunas.

Oli karta, et ajujää, mis suvel oli olnud küll suure pindalaga, võib soojemasse vette triivides praguneda, tükkideks eralduda, kord-kordalt väheneda ja laagrisolijate jalge all sulada. Juba paistiski kaugelt silmapiirilt jää liikumist ja kostis raginat, kui tükid jäämassist eraldusid ja kuhjusid kõrgendikeks, mis purjedena tuult püüdes suurendasid veelgi jäävälja liikumist.

Võis karta, et tormi puhul jääväli satub mägedekõrguste jääpankade vahele, kus ta veepöörises keereldes nende pankade poolt täiesti killustatakse. Mehed võisid küll raadioga teatada oma olukorrast, kuid oleks kulunud palju aega enne kui mõni lennuk või jäälõhkuja oleks jõudnud nende juure.

Need neli meest seal ajujäl olid vene teadlased, kes olid kavatsenud olla ühe aasta Põhjanaba piirkonnas, et uurida sealset ilmastikku, merehoovusi ning magnetilisi kõikumusi ja pidada raadio abil ühendust lennukuga, mis pidid teostama Vene- ja Põhja-Ameerika-vahelisi transpolaarseid lende. Teaduslike uurimuste otstarbega oli tunginud ka kuulus norra uurija Fridtjof Nansen 1893. a. oma laeva „Fram“ga“ polaarjäässe ja triivunud nelja aasta jooksul Uus-Siberi saarte juurest Teravmägede saarte juure avavette. Aga kui „Fram“ oli alanud oma triivingut kahesaja miili kauguselt poolusest, siis need neli teadlast olid ajujäele maandudes asetanud oma laagri ainult mõned miilid Põhjanabast eemale. Nad kõik olid kogenud nabamaadeuurijad; meeskonna juhiks oli Ivan Papanin ja ta kaaslasteks Jevgeni Federov, Peter Živžov ja Ernest Krenkel.

Ekspeditsiooni kava oli koostanud professor Otto Schmidt, see tähelepanuväärne mees, kel 1933. a. õnnestus sajakonna mehe, naise ja

lapse äratoomine hukkuvalt „Tšeljuskinit“ põhja pool Wrangeli saart asetsevale jääväljale, kust nad hiljem kõik lennukitega pääseti. Prof. Schmidt oli Nõukogude Vene Põhja-Jäämere veeteede ülem ja ta siht polaarsete laagri asutamisel oli edendada kindlate laeva- ja lennuliinidega kaubanduse arengut Venemaa määratusuurel arktilisel alal. 1937. aasta maikuu oli prof. Schmidt ja ta mehed viinud laagri varustuse ja ühe aasta toidumoonana Prints Rudolfi saarelt, mis on põhjapoolseim baas Vene arktilisel alal, lennukitel jääväljale ja siis, 6. juunil, oli prof. Schmidt jätnud neli teadlast ja nende koera Jolli pooluse lähedale ajujääl ning pöörnud ise tagasi Moskvasse oma peakorterisse.

Peavarjaks neljal mehel seal ajujääl oli nahkadega vooderdatud telk, mis oli kujult nagu väike lennuangaar. Telgi purjeriided seinad olid väljastpoolt värvitud mustaks, selleks, et tõmbaksid ligi soojendavaid päikesekiiri. Põrand oli kummipatjadest, nii et see jää sulades võis ujuda nagu parv. Välismaailmaga ühenduse pidamiseks oli neil kolm raadio-saatejaama, milledest suurim oli seitsmekümne- ja vähim kümnevatilise võimsusega. Voolu nende jaamade jaoks saadi väikese tuuleveskiga, ja juhaks, kui seda ei saadaks tarvitada, olid laagrisolijad varustatud ka gaasoliinimootori ja käsidünamoga.

Kui mehed vaatasid juunikuus oma laagrist jääväljale, nägid nad silmipimestavat lumist lagendikku, mida ristisid siin-seal veenirede tumedad jooned; ainukesed liikuvad objektid maastikul olid juhuslikud polaarlinnud, kes lendlesid taeva all. Lähim „maa“ oli ookeani põhi, mis asetses kahe ja poole miili sügavuses jää all.

Mehed uurisid oma instrumentidega ilma ja tuuli ja saatsid iga päev raadiogramme Moskva raadiojaamale, kust need siis laevakaptenitele ja lenduritele juhistena edasi anti; nad leidsid, et baromeeter näitab Põhjanaba ümbruses püsivalt madalat õhurõhku, hoopis vastupidi sellele, mida enne oli oletatud; nad uurisid mitmes kohas ookeani põhja ja oma suureks üllatuseks tõmbasid sealt välja vähke ning millimallikaid. Kogu suve jooksul säilis jääväli tervena, siis aga, jagunedes osadeks, triivis ta lõuna poole voolusega, mis tekkis Kanada ja Siberi lumevee-rikastest jõgedest.

Neil oli ajujääl küllaldaselt toitu. See oli kaasa toodud enamasti tablettide ja pulbrite kujul, kuid oli ka leiba, piima, sülti, puuvilja ja mitmekesist taimetoitu. Juhtus, et telgi põrand hakkas vett läbi laskma, kuid nahka-

dega vooderdatud seinad ja kütmine hoidsid siiski sisemist soojust — see ei langenud kunagi alla + 8° C. Nad jätkasid oma teaduslikke uurimusi ka siis, kui nad triivisid läbi Jäämere lõuna poole, pidasid oma instrumentid alati korras ja säilitasid raadio kaudu kontakti prof. Schmidtiga, kes asus ikka Moskvas.

Aegamööda tumenes hämarus arktiliseks ööks ja meestel tuli teha oma tähelepanekuid pimeduses, mida valgustasid ainult kuu, tähed ja virmalised. Ajujää, mil nad laagris olid, oli nüüd täiesti eraldunud Põhjanaba katvast jäämassist ja liikus siki-sakilise suunaga läbi Gröoni mere. Hoovuse kiirus selles meres oli juba varasemate geograafide poolt kaardile märgitud, kuid Ivan Papanin leidis, et nad olid märkinud selle liig väikese. Mõni päev oli triiving kuus või seitse miili ja mida enam lõuna poole nad jõudsid, seda kiiremaks muutus hoovus, kuni nad viimaks triivisid kaksteist miili päevas.

Siis aga tõusis torm, mis mattis kuu ja tähed; tuul, mis muutus kiiresti pööraseks lumetuisuks, kihutas ajujääl, pütsutas selle pinna ja purustas ääri ning tekitas sellesse pikki lõhesid üsna laagri ja raadiomastide lähedale. Temperatuur langes lühikese ajaga kahekümnele ja siis kolmekümnele kraadile alla nulli. Jääkülm vesi lainetas telgi põrandal ja mehed arvasid juba, et kummipatjadest parv on varsti nende ainuke jalgealune mässaval merel.

Siis Ernest Krenkel, kes oli olnud raadiotelegrafistik ka „Tšeljuskini“ reisil, saatis ajujäält Moskvasse raadiogrammi, milles ta teatas laagri olukorrast Gröonimerel ja kirjeldas tuisku ning tormi, mis kihutas piki Põhja-Atlandi laevateid. Viimaks torm rauges ja komandör Papanin ning ta kaaslased võisid kuu kahvatul valgusel näha muudatusi, mis olid sündinud nende lumise ja jäise asukoha ümber. Nad nägid, et ajujääpank oli nüüd poole väiksem kui enne tormi, ja et sellesse olid tekkinud lõhed, mis ahnete kõverate sõrmedena tahtsid haarata laagrit.

Pealegi oli sellele lõhutud ja uuristatud jääpangale pressitud veel kõrgeid jääkuhjatise, mis nagu hiigelpurjed panid panga edasi liikuma ja pöörlema tüürita laevana. Aga kuigi ta pöörles, siiski triivis ta ikka edasi ja veel suurema kiirusega hoovuses, mis kihutab piki Gröonimaa randa. Niisiis ta triivis soojema veega ookeani osasse, kus Gröonimaa jääliustikelt tulevad jäämäed ühinevad jäämassidega, mis kanduvad põhjapoolsemast Arktisest.

Iga päev eraldus nüüd jääpangast tükke, mis moodustasid omavahel kokkupõrkavaid

saari. Laager oli juba sadu miile poolusest eemale triivitud, kui põhja poolt tuli kesk-talvine torm, mis muutis ajujää korruga jää-rüngaste ja paksu lume ragisevaks ning vuli-sevaks massiks. Paljud jäärüngad paiskusid laagrisse ja telk oli peagu purustatud; tuul puhus minema mõned abitelgid, kus hoiti varustust. Mehed mõtlesid, et jääpank, mil nad seisavad, kindlasti puruneb. Aga kui torm hakkas vaibuma, siis nad nägid, et telk seisib siiski veel oma kohal. Jääpank oli küll raiutud palju väiksemaks, nii et ta pikkus oli ainult 300 ja laius 200 m.

Jälle läksid teated eetri kaudu Moskvasse ja prof. Schmidt saatis nüüd ühe lennuki ja kaks jäälõhkujat nelja teadlast päästma.

1938. a. jaanuaris, kui laager triivis ikka veel Gröönimerel, tuli kannatada korduvaid torme ja jääpanga mõõted olid varsti ainult 70 ja 50 m. Telk oli veest nii üle ujutatud, et mehed pidid selle suure jõupingutusega asetama kõrgemale kohale.

Veebruarikuu jooksul sulas nende jääpank umbes tennisväljaku suuruseks. Olukord oli seda hädaohtlikum, et ajujää oli jõudnud nüüd vette, mida soojendas Põhja-Atlandist ümber Islandi saare läänekalda tulev Irmingi hoovus. Lääne pool triivivat laagrit oli Gröönimaa ja lõuna pool Jan Mayeni saar, kuid hoovuse kurss hoidub nende mõlemate kaldaist eemale.

Prof. Schmidt teadis, et oli raske või päris võimatu laskuda lennukiga laagri lähedal jääga segatud veele. Meeste päästmine pidi toimuma jäälõhkujatega, mis võisid oma käiladega läbi murda tõkestava jää ja rajada tee kuni oma eesmärgini. Ja nõnda veebruari algul, kui laager triivis umbes sada miili Gröönimaast ida pool, vene jäälõhkujate „Murmani“ ja „Taimiri“ meeskonnad otsisidki juba selles piirkonnas päästetavaid kogu silmapiirilt, kuna lendur Vlasov toimetab otsimistööd õhus. Viimaks Vlasov leidiski laagri, mis paistis väikese tumeda täpina hallvalgel jääpangal.

Ta signaliseeris sellest silmapilk laevadele ja need seadsid oma kursi ta juhiste järgi. „Murman“ ja „Taimir“ tungisid siis kaks päeva püsivalt edasi. Edasijõudmine oli küll aeglane, kuid kolmanda päeva, s. o. 19. veebr. 1938. a., hommikuks olid laevad siiski jõudnud laagrist kahe miili kaugusele.

Keskpäeval olid laevad veel ainult ühe miili kaugusel oma eesmärgist ja päästjad nägid, et on võimalik jõuda meeste juure jala, sest jääpangad olid seal piirkonnas tihedasti üksteise

Papanini observatoorium ajujääl

vastu pressitud. Nõnda üksteist meest lipukandjaga cesotsas lahkus jäälõhkujailt ja sammus üle ajujää. Samal ajal Ivan Papanin ja ta kolm kaaslast, olles märganud laevu, signaliseerisid neile lippude lehvitamisega.

See oli liigutav silmapilk, kui kaks meeskonda kohtusid ajujääl, sest teadlased ja nende koer olid elanud jääl juba üheksa kuud ja triivitud sellel ligi 1500 miili — Põhjanaba juurest Gröönimere kaudu Scoresby väinani Gröönimaa idakaldal. Suruti soojalt üksteise kätt ja vahetati juubeldavaid tervitusi; siis läksid nii päästjad kui päästetud laagri juure, et pakkida instrumendid ja selle võrratu matka uurimiste väärtuslikud ülestähendused. Neid ülestähendusi olid mehed tormide ajal hoidnud hoolega, samuti ka ülejäänud kolme kuu toidutagavara.

Enne kui nad pakkisid raadiosaatejaamad, saatis Ernest Krenkel Moskvasse viimse sõnumi, milles ta teatas, et „Põhjanaba raadiojaam“ asetseb põhjalaiuse 70° 54' ja läänepikkuse 19° 48' all.

Kui nad kodumaale tagasi jõudsid, tervitati Ivan Papaninit ja ta kaaslast kui rahvuskangelasi ja nende õnnelikust tagasitulekust teati igas linnas, külas ja majas, kus üheksa kuu jooksul niihästi mehed, naised kui lapsed olid põnevusega jälginud teateid sellest kangelaslikust retkest.

Nõnda lisati üks uus ja hiilgav lehekülj raamatusse, milles kirjeldatakse inimese võitlust loodusejõududega ja püüet õppida paremini tundma maailma, milles ta elab.

Eesti poisid mudellennukeid valmistamas

See oli ilusal, kuid tuulisel suvepäeval a. 1932, kui Tartu Noored Kottak korraldasid esimese mudellennukite võistluse Tartu spordiväljakul. Noored lennainsenerid ilmusid oma meisterteostega rahva ette, mudelid lasti õhku, ent nende ehitajate suureks kurbustuseks need purunesid üksteise järele kohe pärast starti. Mõned kuud hiljem korraldati Eesti-Soome vaheline mudellennukite võistlus Noblessneri tehase hallis.

Soome võistlejad tulid kohale suurel sõjaväe lennukil, tuues kaasa imepisiakesi, eriti kinnises ruumis lennutamiseks ehitatud mudelid. Meie poisid ootasid neid aga kohmakate, raskete mudelitega.

Loomulikult meie kaotasime võistluse, kuid mitte töötahet. Soomlasilt õppisime palju ja praegu võime veendumusega ütelda, et suudame pidada võistlusi ka parimate välismaa mudelite ehitajatega.

Milles seisavad siis meie esimesed vead?

Me ei osanud valida mudelite tüüpe ega kasutada õiget materjali.

Nüüd oleme muidugi targemad. Meil on juba müügil igasuguseid mudelite tüüpe, küll keerulisemaid, küll lihtsamaid.

Otsustades alustada mudellennuki ehitamist algajad tavaliselt teevad suure vea ostes endile esimeseks katseks ilusa, keerulise ja kallid mudellennuki materjali. Alustatakse ehitamist, kuid ilusa lennuki asemel saadakse midagi varesepesa taolist. Töö jäetakse siis pooleli ja lüüakse mudelismile käega.

Et niisugune saatus ei tabaks neid meie lugejaist, kes on huvitatud lennukimudelist, lubatagu neile anda mõningad tulusad näpunäited mudeli tüübi valiku kohta.

Kuna ilmastik ei võimalda praegu mudelite lennutamist väljas, kõneleme vaid toaslendavaist mudelitest.

Meil on sellaseid mudelid müügil kolm tüüpi. Need on „Lendav Mudilane“, „Sääsk“ ja „Parm“. Neist lihtsaim on „Lendav Mudilane“. „Mudilase“ kallal pole õigupoolest midagi ehitada. Mudeli materjali komplektis on kõik valmis, muudkui kleebi kokku, aseta propeller ja mootorikummi kohale ja lennuk ongi valmis. Siinjuures „Mudilase“ lennuomadused on head. Kui mudel on hästi reguleeritud, püsib ta õhus üle minuti.

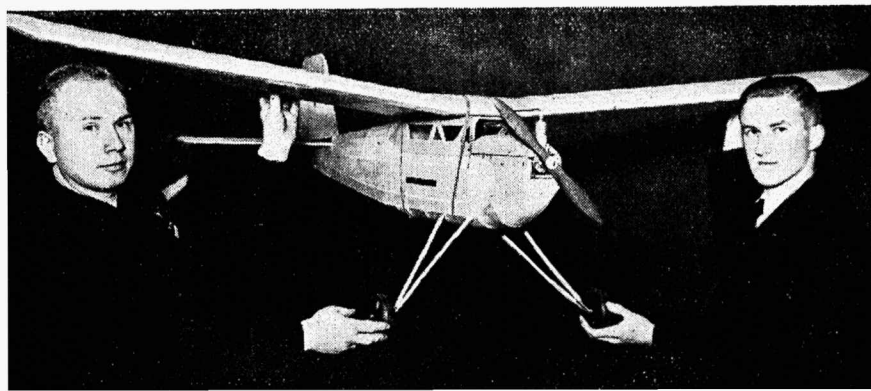
„Mudilase“ kallal töötades õpime me paljudele tundmatu mudellennukite erimaterjali, nimelt balsapuu, käsitamist, mudeliliimi tarvitamist ja mudeli reguleerimist. Ja ärge arvake, noored sõbrad, et neid kogemusi on kerge omandada. Pange tähele, kui palju vaeva te näete enne kui suudate „Mudilase“ korralikult lennutada.

Ja kui palju valmistab teile rõõmu, kui „Mudilane“ nobeda liblikana toas ringi lendleb!

Ma soovitsaksin kõigile, kes soovivad ehitada mudellennukeid, alustada „Lendava Mudilasega“. Alles siis, kui teie esimene „Mudilane“ on niivõrd palju parandatud ja lapitud, et ta üldse enam õhku ei tõuse, alustage teise mudellennukina „Sääse“ ehitamist.

„Sääsk“ on juba keerulisem. Materjalipakendis te ei leia enam valmis osi, vaid ainult materjali. Ja sellest materjalist tuleb valmistada kõik lennuki osad, need kohale passida, hõõruda liivapaberiga, painutada, katta paberiga. See on loov töö. „Sääse“ ehitanud, tunnete end lennuasjanduse insenerina, kes konstrueerib oma esimese lennuki.

„Sääse“ valmistamisel õpite tundma kõiki võtteid, mis on vajalised mudellennukite ehitamiseks. Tule-

Bensiinimootoriga mudellennuk (ehitatud Eesti Aeroklubi noorte sektsiooni poolt)

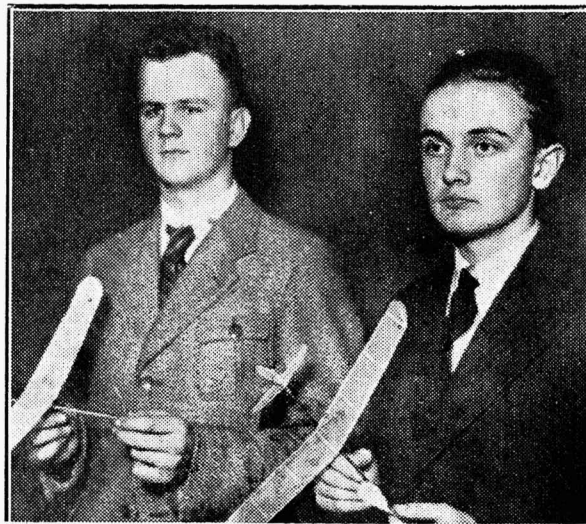
musi saavutab aga vaid see, kes töötab hoolega ja püsivalt. Väga võimalik, et teie esimene „Sääsk“ ei lenda üldse või lendab halvasti. Sellepärast ei maksa aga veel meelt heita. Teine on kindlasti parem, kolmas juba eeskujulik.

Meie praeguseks mudellennukite kestvuselenu rekordiks on 2 min. 21 sek. Mudel, mis püstitas rekordi, kuulub „Sääse“ klassi. Vaadake, kui häid tulemusi võib saavutada sellase mudeliga.

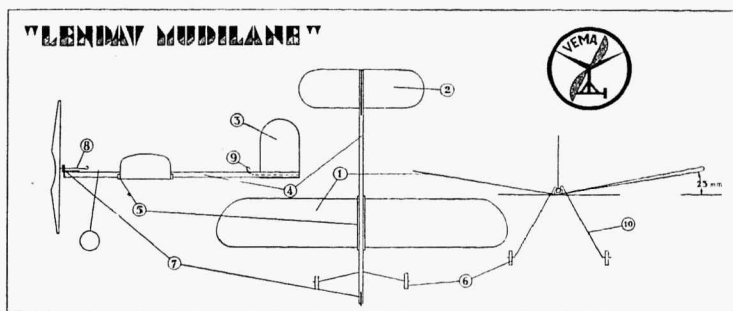
Täna me ei kõnele „Parmust“. See on mudel, mis sarnleb päris lennukiga, kuid selle ehitamine on raske. „Parmu“ õpime tundma veidi hiljem.

Niisiis, armsad lugejad, alustame mudellennukite ehitamist. Meie ajakirja veergudel leiate ka edaspidi tulusaid näpunäiteid mudellennukite ehitamise alal. Kerkivad teil aga üles mõned küsimused või satute raskusisse, kirjutage toimetusele. Katsume ühisel jõul ja nõul neist üle saada.

Kapt. V. Andreesen.

Kaks rekord-mudellendurit — V. Linnamägi ja M. Kopvillem

Laste luulet

Talve lõbud

Ma pääsen talvel toast välja,
siis lumemäest tuhatnelja
sõidan alla kelguga.

Lumi tuiskab ümberringi,
jalast lendab pastlaid, kingi.

Mütsid pallidega võidu,
saavad kena õhusõidu.

Alla orgu uperpalli
koolipoistest teeme valli
kindluseks pealinnale...

Luuleleid — 8-a.

Külalised

Akna taga külalised,
väiksed talilinnukesed.
Oksal istuvad nad reas,
leevikegi teiste seas.

Seal on rasvatihased,
on ka vanad varblased.
Suled turris, külm on ilm,
toitu otsib linnu silm.

Toitu lindudele viin,
löpeb neil siis näljapiin.
Tänulik on linnuke,
laulab meile kenasti.

Hilda Vint.

I.

MINU ESIMESED PÄEVAD.

Kaks korda sündinud. — Minu lapsepõlve kaks iga. — Lapsepõlv vastsena. — Minu majake nukuna. — Vabaduses.

Kõneldi, ma olevat kaks korda sündinud või mul olnud kaks isesugust erinevat lapseiga. See pole just päris õige, et ma olen kaks korda sündinud. Õigupoolest, nagu ma sain seda pärast teada, need olid mingisugused imelikud muunded, mis minuga sellal sündisid. Vastsena, s. o. oma esimeses lapseas, ma olevat olnud väga väike ja abitu. Seda kõnelesid mulle teised vanemad töölisest sipelgad, sest sellest ajast ma ei mäleta ise veel midagi. Mul polevat siis veel olnud jalgu, ei teravaid ja tugevaid lõugu, silmi ega ka tundlaid. Olnud ainult suu ja keha, ning seegi väga õrn ja läbipaistev. Munast koorudes ma olevat hirmus palju sõõnud. Sest ajast peale ma hakkas juba mäletama. Ja teisest lapseast, kui minuga hakkasid toimuma imelikud muunded, ma võin teile juba ise jutustada.

Oma esimesest ja teisest lapsepõlvest ma tean jutustada, et minu noorusaeg ühes teiste õdede-vendadega ei möödunud keset haljaid lilledest kirendavaid niite, kus me võinuksime lõbusalt joosta ja mängida, vaid mingis suures, pimedas maa-aluses linnas. Meid oli väga palju, nagu ma seda praegu selgesti mäletan. Meil olid oma ammed ehk toitjad, kes meid söötsid, puhastasid, ühest kohast teise talusid või üles õue kandsid, et me võiksime end päikese paistel soojendada. Oli nõnda, et niipea kui päike oli tõusnud juba kõrgemale, andsid ülal töötavad töölisel meie toitjaile märku, et väljas on taas soe ja nad võivad meid kanda üles pesavare — sipelgapesa kuhiku — otsa, ja siis kantigi meid alumistest „tubadest“ läbi tänavate ja majakordade kord-korralt ikka kõrgemale, kuni jõudsim õue, oma linna harjale. See oli meile alati suureks pidupäevaks!

Nõnda me kasvasime. Kui kaua see just kestis, seda ma enam ei mäleta, arvan aga, et vist mõne pika kuu. Varsti ma tundsin, et üsna

pea kasvavad mul kõik elundid, ja ma hakkasin ehitama endale majakest, et keegi ei näeks mu imelikku muunet. Ma ei tea, kuidas ma selle peale tuln, mulle polnud sest keegi kõnelnud, aga ma nagu ise taipasin seda. Varsti hakkasid ka mu teised õed ja vennad endale majakest ehitama, pigemini küll kuduma. Mõni oli sellega üsna hädas — polnud kuhugi kinnitada lõnga-heiet, millest me kudasime endale majakesi. Siingi tulid taas ammed appi ja aitasid meid raskusist välja. Nad talusid kohale väikesi kivikesi ja muud sellesarnast, mille külge oli mõnus lõnga kinnitada, ja nüüd õnnestus kudumisetöö palju hõlpsamini. Varsti oli mul ja ka kõigil teistel kollakas-valgest siidlõngast majake valmis. See oli piklik-ümarik ja ühes otsas oli sel must laik. Elasime nüüd selliseis majakesis, millel polnud uksi ega aknaid. Ja neid polnud vajagi, sest sellisest elamust me ei tulnud enam hulgal ajal välja. Milleks siis ukсед ja aknad?

Kuid ega meid nüüdki lastud kogu aeg ühel kohal konutada. Pärast seda, kui olin oma majakese valmis kudunud, tundsin, et seda kuhugi kantakse — küllap need olid jälle meie ammed. Mis ruum see oli, kuhu mind viidi, seda ma siis ei teadnud, kuid pärast, kui ma olin juba suur sipelgas, ma sain teada, et see olevat olnud nukutuba. Kuid sinnagi ei jäetud mind oma majakesega kauaks või, õigemini öelda, ei lastud kogu aeg seal lamada: kanti vahest ära ja toodi jälle tagasi. Tundsin, et seda kanti vahest kuskile kõrgemale. Kuid kuhu? Veidi aja pärast lõppes teekond, ja nüüd, kuna ma tundsin, et mu majakese seinad läksid mõnusalt soojaks, — ma taipasin, et mulle tehakse päikese- ja õhuvanni ja seks kanti mind ühes mu majakesega meie linna katusele.

Nõnda möödus päeva kakskümmend ja ma tundsin, et varsti saan hakata iseseisvalt elama. Minu ümber oli pilkaselt pime ja hirmus umbne. Ma pingutasin kogu oma jõudu, et n.-ö. „teiskordselt sündida“ — oma vangikamber purustada, kuid ma olin seks veel liiga väeti ja jõuetu.

Kookoni, s. o. minu majakese, seinad ei annud vähimatki järele. Ma pidin juba lämbuma.

Pingutasin lõpuks veel kord oma viimset jõudu, surusin ja litsusin, sirutasin jalad välja ja kuulsin esimesi hääli. Ma pingutasin veel kord, seinad ei pidanud vastu ja lõhkesid — ma nägin oma hoidjat.

„Oota, oota, lapsuke, ära rutta, vigastad nõnda viimati veel oma jala. Pea kinni, ma korraldan enne veel su mähkmekesi!...“

Nõnda ta nimetas neid räbalaide, millistesse ma olin alles mähitud. „Noh, nõnda, roni nüüd välja. Oota, ma aitan sind.“

Ma pingutasin end veel kord, tahtsin oma osavust näidata, ja kargasin siis ise mähkmeist välja. Amm hakkas siluma mu õrna keha, mind puhastama ja mu nõrku jalgu korraldama.

Mul olid juba lõplikult arenenud kõik elundid. Tundlad täitsid mul keele aset ja nende abil ma võisin oma õdede-vendadega kõnelda. Kombitsate ehk kobijatega ma võisin tunda ära asju ja esemeid, ning, õigust öelda, need täitsid mul sageli nina kohuseid.

Kuid mis peaasi — mul olid nüüd ka arenenud lõuad. Nendega ma võisin hammustada, saagida, lõigata, kaevamistöid teha, lihvida, need täitsid mul käte aset ja ma võisin nendega töötada. Mul oli ka kuulmine ja nägemine, viimane aga polnud küll kuigi arenenud, kuid siiski oskasin ma oma silmi üsna hästi kasutada.

Noh, olin siis nüüd saanud juba päris suureks sipelgaks, kuid olin siiski alles nii nõrk, et ei suutnud veel suuremat liikuda, vaid lamasin muidu niisama, silmitsedes oma ümbrust.

Suurel väljakul lebas palju teisigi minuvanuseid, nende vahel nähti ammesid edasi-tagasi saalimas ja askeldamas.

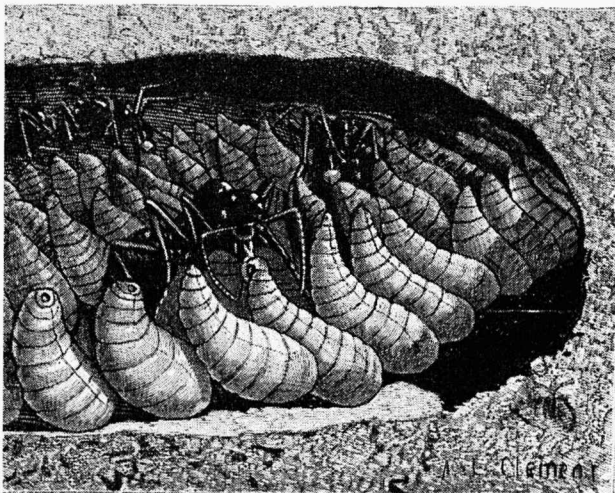
Ja oligi ka küllalt põhjust askeldada ja hoolitseda, sest noori sipelgaid tuli üha juure. Neil oli vaja teha sada seda ja teist asja: ühel oli vaja rebida puruks kookonit, teisel aidata mähkmeist kooruda, kolmandal siluda ja korraldada liikmeid, ja kõikjal olla abiks õigel ajal, et mitte mõni sipelgas ei hukkuks.

Üsna minu lähedal lamas suur kookon: üks ammedest lõi kas selle oma lõugadega osavasti lahti ja hüüatas:

„No on see alles sipelgas! Suuri-vaevu suudad vast teda üles tõsta, päris hiigelneitsi kohe! Noh, roni aga välja, et kogu maailm võiks sind imestada.“

Kookon ragises ja sipelgas tuli välja. Ta oli peaaegu kaks korda minust suurem. Hakkasimegi teda sellepärast kutsuma Hiigelneitsiks.

Möödus hea hulgate aega, kuid ikka me olime alles oma hoidjate valve all. Ent mulle sai lõpuks lamamisest villand, ja, ehkki ma ei suut-

Ammed hankisid toitu ja söötsid meid

nud veel seista omil jalul, ma roomasin, ilma et seda isegi oleksin teadnud kuhu. Seda nägi mu hoidja, ta haaras minust lõugadega kinni ja talus kohale tagasi, kuid ma ei jätnud jonnit ja hakkasin taas uuesti roomama. Karm hoidja aga ei lasknud mind silmist, ja kuupalju ma ka ei rabelnud ja jonninud, pani ta mu uuesti kohale lamama, ehkki ma olin temast suurem.

„Oota'nd, oota, Välejalg, kuhu sa jooksed? Ei suuda veel õieti jalulgi seista, aga juba tahab mööda maad- ilma ringi tuiata. Lase ikka enne kogu keha ära taheneda ja tugevaks minna, küllap ma siis jalutan ise sinuga terve linna läbi, aga niikaua püsi paigal. Näe, siin sinu naaber, Punakihv, kui suurepäraselt ta käitub: lamab rahulikult ja ei jonnit, päris mõttetark kohe!“

Ja ta läks teise juure ja andis sellele magusat piima. Nüüd ma taipasin, et pean olema hoidja vastu kuulekas, jäin rahulikumaks ja hakkasin veidi-haaval painutama oma liikmeid. Amm tuli mu juure, jootis mind rohelise piimaga, ja ma jäin magusasti magama.

II.

MÄNNIVERE LINN JA TA ELANIKUD.

Tööd linnas. — Prügivedajad. — Lõhnavad lehetäid. — Kuidas ma külastasin oma ema. — Meie mängud.

Möödus mõni päev. Olin enda meelest juba küllalt tugev, ja nähes, kuidas mu õed töötavad varasest hommikust hilja õhtuni, mul tuli kange tahtmine ka ise midagi tegema hakata. Ma olin näljane, ja et mitte amme tülitada, läksin ise

midagi toidupoolist otsima. Hoolas amm, kes oli mu liigutust märganud, andis mulle oma suust kleepuvat magusat mahla. Ma jõin seda meeleldi ja tundsin, kuidas iga tilgaga mu jõud üha kasvab.

„Noh, aitab juba. Las ma korraldan su jalgu ja hõõrun selga . . . — Noh, mine nüüd jalutama, aga ära sa lastetoast kaugemale mine.“

Sirutades kord üht, kord teist jalga, ma tundsin, et suudan nüüd juba ise küllalt käia, ja hakkasin mööda lastetuba luusima. See oli määratu suur väljak, kus meie, kõik äsja tupest koorunud ja vastsündinud, lamasime eeskujulikemas korras. Toitjad olid kõik kibedasti söötmisega ametis. Nad askeldasid ja sekeldasid, joostes ühe juurest teise juure. Ma kasutasin seda soodsat hetke ja lippasin tähelepandamatult teise tänavasse ning hakkasin mööda oma linna hulkuma. See, mida ma nägin, hämmastas mind väga. Ma ei osanud mõeldagi, et meie Männivere linn on nii määratu suur.

Meie linn oli ehitatud suurtest ja väikestest palkidest, lehist ja männiokkaist; linnas, mis jagunes üla-, kesk-, ja all-linnaks ning jätkus koguni maa allgi, oli tohutu palju tänavaid.

Sammusin tänavast tänavasse, nägin suuril väljakuil lebamas vastseid, nukke, mune. Määratu suure linna elusoon lõi kiiresti ja linnas valitses ülielav liikumine. Tuhandeid ammesid jooksis edas-tagasi vastsündinule toitu hankides, tuhandeid lapsehoidjaid talus vastseid ühest kohast teise, neid vanuse järgi liigitades, nagu koolis õpilasi klasside järgi. Tuhandeid töölisi oli kibedasti ametis. Ma vaatasin seda kõike uudistades. Näe, üks lapsehoidja talub määratu suurt kookonit. Kohtasin teda läbikäigus; ta ei pannud mind tähele ja riiwas oma kehaga mind nii tugevasti, et ma kukkusin käigust uperkuuti alla.

„Näe maita, mis sa siin asjata hulgid? Hädavaevu et sinu pärast last ei tapnud. Kuidas teid küll lastakse ilma järelevalveta hulkuda! Paremm oleks teil juba istuda oma toas, niikaua, kui te veel ei suuda töötada.“

Ma jooksin ta juure ja tahtsin aidata teda kookonit maast üles tõsta.

Sitikas lähenes talle ja palus süüa

„Mis sul arus on? Pillad viimati veel lapse maha. Mine aga rahuga, kus sina'nd veel, su keha on ju alles nii õrn ja pehme. Kosu aga esmalt ise enne, küllap siis on aega ka tööle hakata . . . Näe, tulebki toitja, mine nüüd, mine: ta söötab sind ja viib siis lastetuppa.“

Ma jooksin ammele vastu ja palusin talt tundlatega mett.

„Ega's ma sinu jaoks kannan, Välejalg! Noh, hea küll, maiusta siis pealegi ja mine ruttu koju, vigastad end veel siin ja teed enda elu-aegseks sandiks.“

„Ma laskun korraks ainult alumisse linna, et külastada oma vanemaid.“

Ja kiiresti, et amm ei saaks mind kinni haarata ja lastetuppa viia, ma lippasin minema.

Siin hakkas mulle tulema vastu mingisuguseid veidraid oleseid. Ma tahtsin esmalt nende kallale karata, arvates, et need on meie vaenlased, kuid märgates, et ükski vanemaist pesakondseist ei pane neid täheleegi, jätsin nad rahule. Pärast sain teada, et need on prügiveidajad — roisumardikad. Nad tegid meie asemel musta tööd ja hoidsid kogu linna puhta.

Mõnes tänavas oli eriti hea lõhn. Ma hingasin seda meeleldi sisse; kummardudes maha vaatama ma nägin, et need olid väikesed lõhnavad lehetäid. Olles kord juba sattunud meie linna, nad jäid siia jäävalt elama, sest neile meeldis elu meie juures, meile aga nende lõhn, mida nad levitasid, ja seepärast lasime neid rahus elada ning sigida.

Ma laskusin all-linna. Jõudnud ühest tänavast läbi, ma tahtsin pöörduda väljakule, kui äkki mu ees tuli nähtavale sitikas! Ma ehmusin ja arvasin, et nüüd olen kadunud. Mu keha oli veel väga õrn, aga sitikas oli tugev. Süda tahtis mul hirmu pärast seisma jääda, ma ootasin kallale tungi, kuid nähes, et sitikas läheb mööda, ma peitsin end vagusi ühe samba taha ja andsin talle teed.

Jõudsin enda just ära peita, kui minust jooksis mööda mu hoidja. Ta oli mind juba ammu otsinud. Nüüd nägin kummalist ja hämmastama panevat pilti: sitikas lähenes talle ja palus süüa. Minu imestuseks söötiski amm teda. Ma ei suutnud end pidada ega mallanud enam kohal püsida, vaid jooksin oma peidust välja, et ka maitsta magusat mahla, kui äkki mu hoidja võttis mu kinni ja kõigest vastupuiklemisest hoolimata talus üles. Ma hakkasin kõigest jõust rabelema, sain ta lõugade vahelt vabaks ja putkasin jälle all-linna.

„Noh, oled sa aga juba tugev, Välejalg! Noh, hea küll, jaluta, jaluta, küll sa ema käest saad!“

Lõpuks ma nägin oma vanemaid. Esmalt ma ei tunnud neid. Kummaline, mu isal olid tiivad.

Mul oli hirmus kahju, et ka minul pole tiibu. Oo, /oleksin ju nii meeleldi tahtnud lennata! Kuid ma nägin ka kohe, et mu isal polnud selliseid teravaid lõugu kui minul ja et ta vaeneke ei saanud töötada.

Viimaks ma astusin meie emade pühasse elamusse. See asus juba peaaegu maa all. Suur väljak kubises rahvast, kõik olid kibedasti ja hoolega tegevuses. Mitmes kohas korraga munesid emad — kuningannad — mune. Nende lähedal seisis valvurid. Kaugemale mind ei lastud.

Kui ma ei eksi, munesid emad tunnis kokku umbes 500 muna. Lapsehoidjad koristasid piklikud kollakas-valged munad kohe ära ja ladusid hunnikusse.

Ilma ammeta ma ei tunnud oma ema: ma polnud teda kunagi näinud, ja vaevalt tunnuks teda amngi. Kõik, mis ma sain näha, kestis liiga lühikest aega. Kuid sellegi ajaga ma jõudsin panna tähele, et kuningannad olid tüsedamad kui mu isa, kes oli palju peenema ja saledama kehaehitusega ning värvuselt tumedam kui nemad. Ta kolju oli lamedam ja väikesem, tundlate liigete arv aga palju suurem kui emadel. Vaevalt jõudsin selliste tähelepanekutega lõpule, kui äkki üks emadest nägi mind ja hakkas ägedasti tundlaid liigutama:

„Mis see siis on? Kuidas sattus siia vastsündinu? Ammed, kas nõnda te vaatategi laste järele? Lapsed hulguvad teil vähimagi järelevalveta mööda linna! Mis kord see on! See on

ju päris korralagedus! Võtke kohe see jõmpsi-kas ja viige ta lastetuppa. Ning ütelge vanale lapsehoidjale, et ta paremini laste järele vaataks!“

„Emake, te ärritute asjata. See on teile väga kahjulik. Ma lähen hoidjatagi, ma pole enam väike, lähen juba homme tööle.“

„Kasi koju, kah mõni tööline!“

„Head tervist, kallis ema, soovin teile õnne, munemaks võimalikult palju mune.“ ning ma tegin osavasti viisaka kummarduse ja läksin oma teed.

Ma tõusin kiiresti mööda linna tänavaid ülespoole. Mind hakkas juba näpistama nälg. Olin lastetoani jõudmas, kui kohtasin oma naabrit Hiigelneitsit.

Ta ronis hiilides ülespoole.

„Hiigelneitsi, kuhu sa lähed?“

„Ah-ah, Välejalg, kus sa olid? Ammed otsivad sind kõikjal!“

„Ah, õeke, ma olen juba terve linna läbi kolanud. Olin ema juures, aitasin mune tassida,“ luiskasin. — „Aga kuhu sa's nüüd lähed?“

„Noh, hüva! See oli sinust tõesti tore! Ma lähen üles päikesepaistele istuma.“

„See on tore mõte; noh, jookseme siis juba seltsis.“

Ja me tormasime kahekesi piki peaulitsat edasi, mis suundus otse üles linna harjale.

(Järgneb.)

Audri noored kasutavad libedat merejäääd

NPR jõulurõõmu-aktsioon

Tervitus hõimumaalt

Nagu eelmisel aastail, nii ka möödunud jõulude eelne aeg möödus Noorte Punase Risti suurel perel pingutus- ja rõõmurohke tegevuse tähe all — vaja oli valmistada jõulurõõmu vaestele lastele ja üksikuile vanakesile. Peaaegu iga ENPK liikmesorganisatsioon kogus selleks kingipakikesi. Tallinna koolinoored kandsid säravalt silmil kokku suure kinkidemäe — oli koole, kust toodi üle 300 paki väärtusliku sisuga. Ameerika Noorte Punaselt Ristilt saabus selgi korral palju toredaid mängu- ja tarbeasju: 20 mahukat kasti 3000 karbiga. Need kaugel päritoluga sõpruskingid jagati kõigi NPR ringide vahel, kuna osa kingiti suuremates keskustes korraldatud PR jõulupuudele kutsutud väikestele külalistele.

ENPR keskjuhatuse poolt korraldatav traditsiooniline suurjõulupuu Tallinna „Estonia“ kontsertsaalis toimus 23. detsembril. Jõulupuust võttis osa ligi 1000 kehvemaist perekonnist pärinevat NPR liiget ja vigastatud sõjameeste last. Lastele tõi Vabariigi Presidendi ja enda nimel tervitusi haridusminister kol. A. Jaakson. Peale ühislaulude ja vaimuliku talituse oli kavas veel meeleolukas jõulunäidend „Estonia“ teatri ettekandel.

Umbes 200 eelkooliealisele lapsele korraldati Börsisaalis jõulupuu, mida ilustas jõulukohane nukuteatrietendus.

Teistes linnades ja suuremates keskustes oli jõulupuude korraldamine Punase Risti kohalike komiteede õlgadel. Suuremad jõulupuud korraldati Tapal, Viljandis, Narvas, Lihulas, Kuresaares jm. Tartus ja Valgas jäid ühisjõulupuud nakkushaiguste tõttu ära, aga jõulukingid toimetati asjaomastele koju kätte.

ENPR keskjuhatuse avaldab siinkohal südamikemat tänu kõigile noortele ja vanadele, kelle kaasabil NPR jõulurõõmu-aktsioon hästi õnnestus.

NPR jõulupuult Börsisaalis

Nagyecsed i algkooli NPR liikmed Ungaris on saatnud järgmise kirja:

Armsad Mustla sõbrad!

Me mõtleme sest väga sagedasti ja plaanitsem, kuidas vastata teie lahkusele — mida saata teile, mis teile meeldiks ning mis oleks ka osake meist. Viimaks me otsustasime valmistada kalendri, mille saadamegi, paludes see lahkesti vastu võtta ja leida sellele koht oma koolis. Kui teie seda vaatate, palun, mõtelge meie vaesest isamaast ja meist. Oleme õnnelikud omades Teie sõprust.

Teie teine portfoolio ja lipp rõõmustasid meid piiritult. Me nägime, kui virgad teie olete, ning meie meeldisid teie ilusad rahvuskostüümid. Meile oli suureks auks, et teie haridusminister oma Ungari reisiril külastas mõningaid meie koole, ning oleme kurvad, et meie ei kuulunud austatavate koolide hulka.

Sooviksime väga teada, kas keegi teist tuleb ka Ungarisse kirikliku konverentsi ajaks, ja mida te mõtlete meie maast. Palume, saatke meile mõned margid vastuseks neile, mida siia juure lisasime, paludes neid omavahel jagada.

Loodame teilt peatselt vastust saada. Me palume Jumalat, et ta õnnistaks teie tööd.

Parimaid tervitusi teile ja õpetajaile

Nagyecsed i NPR ring.

Kirjas mainitud kalender koosneb 3 ungari riigilipu värvilisest siidlindist, milledest punane kannab kuude nimetust, valge kuupäevi 1—31 ja roheline nädalapäevade nimesid. Lindid on paigutatud keerlevatele pulgakestele kapitaalisse puukarpi, mille ukсед seest- ja väljastpoolt on ilustatud ungari rahvastiilis värviliste mustritega.

Eesti nukud Ameerikat vallutamamas

Möödunud kooliaastal toimus Tallinnas NPR ringide liikmeile-tütarlastele rahvariiete valmistamise kursus. Kursusel riietati stiilsete rahvariietega hulk nukke, mis äratasid suurt tähelepanu kevadel toimunud Eesti Punase Risti näitusel. Kuus nukku saadeti Ameerika Noorte Punasele Ristile — tänutäheks jõulukinkide eest. Nüüd saabus seal kiri, et meie nukud on teispoole maakera võetud vastu erakordse rõõmuga ja imetlusega. Nukke on kohe demonstreeritud Washingtoni ülikoolis korraldataval „rahvusvahelisel ööl“, kus mrs. Beckman, Eestit külastanud NPR tegelane, annud nukkude päritolu maa kohta lähemaid seletusi. Edasi on osa nukke saadetud teistele NPR keskustele Ameerikas, kus nad kõikjal on rõõmuga vastu võetud.

Nimetatud kirja saatja, Ameerika NPR direktor, palub edasi anda eesti noortele südamiliku tänu väärtusliku kingituse eest.

Minu kodukoha jõulu- ja uusaastakombeid minevikus

(Võistluskirjand.)

Minu vanavanemate talu asetseb Muhu saare lõunaosas, kauni merelahe ääres. Seal hakati jõulude vastu valmistama juba pärast rehepeksu. Õlgede seast valiti välja ilusamad ja sirgemad, mis asetati eraldi teistest rehala nurka. Nendest õlgedest tehtud vihke nimetati jõuluvihkudeks. Oktoobri keskel tapeti loomi. Liha soolati ja suitsutati, soolikad koguti hoolikalt kokku ning lambarasvast valmistati jõuluküünlaid. Nädal enne jõule öeldi: „Jõulud hakkavad Põhjamaalt tulema!“ Hakati valmistama pühadeõlut. Kui kesvamärjuke valmis oli, asuti tähtsa jõulukombe täitmisele: valati täis kümnetoobine lass (= väike õllenõu) ja pereisa sõitis kuljuste kõlinal parimatele sõpradele ja lähematele sugulastele „laotseid“ viima. Õllesaaja pereisa maitsis esimesena toodud õlut ja lausus: „Lasku Jumal rõõmsad jõulud tulla ja andku tervist toojale ning jookjale!“ Õlleviijale anti süüa parimat pühadetoitu. Jõulueelsel nädalal tehti veel makke (= valged jõuluvorstid), saia, leiba, sülti ja muud jõulukraami. Jõululaupäeval (u. kl. 3) mindi sauna. Saunas viheldi õige tublisti ja karati kuma käest lumehange, et haigused uuel aastal kimbutama ei tuleks. Saunast mindi tingimata palja jalu rehetuppa, kus ootas õhtusöök. Palja jalu pidi mindama sellepärast, et jalad eeloleval aastal ei külmetaks. Nüüd toodi jõuluõled tupp, piserdati need õllega üle ja asuti neid rehetoa lakke pilduma. Kui palju õlgi lakke kinni jäi, tuli hea vilja-aasta. Siis istuti lauda. Päris jõulutoite — kerisel küpsetatud makke — aga veel ei antud. Söömise lõpetanud, sõitsid vanemad inimesed kirikusse, kuna vanaisa jäi koju lastele piiblit lugema. Kirikust tagasi tulnud, võeti soojast ahjust kuumad leivakakud; osa neist viidi talli ja lauta loomadele, kuid viimne, kõige suurem, pisteti kotti ning sõideti terve perega mere ääre. Kakk asetati kalapaati Kotermannile (= laeva-

vaim) jõulusöömaajaks. Vanaisa paugutas paadi ümber püstolit, et kurjad vaimud kalaõnne ära ei viiks. Siis pöörduti koju tagasi õhtusöögile. Nüüd olid laual ka makid. Söömise järele jagati lastele kinkidena mõningaid tarbeasju, nagu saapaid, sukki, kindaid jne. Pärast seda heitis terve pere õlgedele ja räägiti jõulujutte hilise ööni. Jõuluõöl põles igas majas vahet pidamata tuli, et jõululapsuke teed leiaks. Esimesel pühal käidi veel kord kirikus; pärast lõunat käidi külas või võeti ise külalisi vastu. 3 päeva pühitseti jõulupühi ja neile lisaks veel süüta laste päeva. Kogu see aeg ei tohtinud mingit tööd teha. Naiste vokid peideti ära ja isegi tube ei koristatud. Kui kuhugi külla mindi, võeti kingina kaasa pähkleid, kuna külalisile pakuti õlut ja makke. Vana-aasta õhtul käidi jälle saunas ja toodi õled tupp. Kes tahtis teada oma tulevikku, pidi täpselt kesköö 3 korda vastu päeva ümber maja jooksuma ja teravasti kuulutama. Kui kuuldi kelahelinat, ootasid kuulajat pulmad, lauakolin enustas peatset surma jne. Jooksul tagasi vaadata ei tohtinud, sest sel juhul oleks vanakuri tagasivaataja hinge pärinud. Samuti kui jõuluõhtul magas kogu pere õlgedel ja majas vilkus õõ läbi küünlatuli. Uueaasta hommikul käisid ringi n.-n. näärisokud. Need olid külapoisid, kel oli seljas pahupidiaetud lambavillast kasukas, peas õlest keerutatud sarved ja vihakonts sabaks. Näärisokk soovis vanematele inimestele õnne uueks aastaks ja proovis laste lugemisostkust. Usinad said pähkleid, laisad vitsa. Tänapäev on säilinud jõulu- ja uusaasta kombeist maja sisemuse valgustamine ning õlgede tuppatoomine ja süüakse ka vanu jõulutoite. Uue kombena aga põletatakse jõulupuud.

Ivar Grüntal — 14 a. vana.

(H. Treffneri Progümnaasium.)

Jõulud Pidula talus

(Kihelkonna v. Saaremaal.)

(II võistluskirjand.)

Vana Pärt kuulis kuke laulu ja öösel kell 2—3 ta hõikas: „Akkage üles ajama, teises peres kolistavad -e-kuked-e- laulavad! Täna on jõululaupe!“ Nii paar-kolm korda, kuni pere tõusis. Naine Reet puhus koldes peeru põlema ja asetaski ahju müüri nurka „piiru Simmu“ vahele. Väike Taia (Taavet), peremehe 10-aastane järglane, asus „makipulki“ (vorstitikke) voolima. Vana Pärt ruttas paargu juure (õuekõõki) vaatama, mis õlu „kihas“ (keha, kiha õlleankur) teeb. Küll oli ikka eile rassimist, ei läinud käima. Viimaks, kui lepakalisid (kaikaid) oli sisse roogitud ja läbi kummuli sõela oli odrajahu peale lastud, õlu rahunes. Toppis (tikkus) hull vägisi „kihe keima“ (ainult ühest äärest vahutab, teisest mitte).

Atla külas oli sel puhul pörsas puhtaks pestud ja tõrde aetud, läbi riide kurnatud ja viimaks kirp seest leitud. Taavi oli küll seapahnaga enne tõrred üle „suitsetanud“, see pidi ikka hea olema. Aga olgu tänu, nüüd on õlu kihaski, kõik korras. Pole pörsast vaja tõrde ajada. Pani saunaahju tule; ruttas toahju kütma, millal sa jõuad! Kaks korda peab kütma — enne leibadele, siis vorstidele ja lihale. Vana Reet oli aga ette jõudnud ja tuba oli juba maani suitsu täis. Väike Viiu nuttis voodis. Ema oli talle küll teki üle pea tõmmanud, aga kus poole-aastane laps teki all seisab! Nüüd viidi laps suitsu ajaks lambalauta. Poiss Taia pidi juure minema. Varsti uinus väike lauda soojuses ja Taia jooksis ema palvele, et ta saaks „õhikut“ (katsekakk). Ema oligi juba ahjupaistele seadnud odrataigna-pätsi. See oli täna hästi kerkinud, sest töomes (pärm) oli värsk. Varsti saigi Taia „kannatist“ (natuke ooteks). Küll maitses hea! Külma suitsu oli kadunud, tuba soojem, väike Viiu toodi sängi ja Taia läks isaga „õlle laodissi“ viima. (Õlle laodis — laotis — laodis — sõnast laotama — õlut laiali kandma sugulastele ja sõpradele.) Pidi viima Teerale, Kuusikule ja Kangrule. Isa aitas lähkri kanda külasse ja poiss viis selle tupp.

Tasuks ta sai Kangrult suhkrutüki ja sukapaelad. Teeralt kindad ja „odrest saia“ ja Kuusikult toodi „laodissi“ vastu ka.

Pärast sauna oli Taial suur rõõm, kui süüdati laual suur küünal, mis oli valatud härja kõrisesse! Enne aga pidi hoolega kaetama aknad, et tuli ei paistaks orastele või koplisse. See mõjaks kahjulikult heina- või viljasaagile. Küll oli nüüd toas armast jõululõhna, sest vorstid, mis küpsesid ahjus õlgedel, ja liha, mis küpsetati orgi otsas, jätsid palju põlenud rasva haisu. Läinud aastal pidi Taia isegi üsna palavasse ahju ronima ja labidaga ahju pörandi küljest lahti päästma suure lambamaost vorsti. Ahjusuust sisse minnes pidi pisut kummardamagi.

Taia tahtis nüüd kohe õlgi tupp, aga enne oli isal ja emal kibe töö tõrva ja kriidiga lauda-, aida- ja isegi toastele ristide ja ringide tõmbamisega.

Risti peale pidi kolm korda koputama, sest „mida kallim öö, seda enam kuri liigub...“ Isa tõigi õuest tulles õlevihu kaasa ja valas neile pisut õlut peale, pomisedes: „Vaimudele lepituseks!“ Küll oleks Taia kohe tahtnud palja jalu õlgedel hundiratast lüüa, aga kingad pidid kogu ööks jalga jääma, muidu saab suvel paiseid. Magadagi tohtis ainult riietatult, kuid kes jõuluõösel magab! Pärast sööki loeti kaua piiblit, lauldi ja alles kesköö paigu hakkas isa — vana Pärt — Taiale vanade meeste tempe näitama.

Esimesel pühal läks isa kirikusse, ema jäi lastega koju. Jutuluse ajal viskas ema kodus lakke panna kõrsi ja isa koju tulles „õsus“ (lõikas) need sealt kirguriidega (kirikukuuuga) maha, muidu selg jääb suvel lõikusetööli haigeks. Kirikust tulles oli isa õige väsinud, sest oli kiiresti katsumund saada enne teisi külasse ja koju, et suvel tööga teistest ette jõuda. Enne tuppütlemist pidi veel äkkeid ja atru raputama.

J u t a L a u l — 12 a. vana.
(Saaremaa Progümnaasium.)

Eesti Noorte Punase Risti ajakiri „Meie Noorus“ ilmub 10 numbrit aastas, iga kuu üks number, välja arvatud kaks suvekuud.

„Meie Nooruse“ kaasandena ilmub tarviduse järgi „Noortejuhtide Teataja“, mille tellimishind on 50 senti aastas.

„Meie Noorus“ maksab tellides aastas 2 krooni, poolaastas 1 kr. Üksiknumber 25 senti. Tellimisi võtab vastu peale talituse iga postiasutus.

Mittetarvitatavaid käsikirju toimetuse ei säilita. Need tagastatakse autorile ainult vajaliku arvu postmarkide lisandamisel.

Toimetuse ja talituse aadress: „Meie Noorus“, Niguliste 12, Tallinn. Tel. 432-73. Posti jooksev arve nr. 088.

Väljaandja: Eesti Punane Rist.

Vastutav toimetaja: Paul Rummo.

Tall. E. Kirj.-Üh. tr. Pikk 2. 1939

Ilmus 26. jaanuaril 1939. a.

„Meie Nooruse“ 1938. a. numbreid

(nr. nr. 1—3)

on üsna piiratud arvul veel saadaval
talituses, Niguliste 12, Tallinn.

Postiteel tellides saata talitusele iga soovitud numbrist eest 25 sendi väär-
tuses postmarke, märkides millist numbrit soovitakse.

Nupuvõtteid (Järg.)

Male

Toimetaja A. Burmeister.

Kuidas märgime käike?

Lahenduste saatmisel tuleb ilmsiks, et paljud ei oska märkida käike. Avaldame siin ka selle saladusel

Mustad.

	A	B	C	D	E	F	G	H	
8							g8		8
7									7
6				d6					6
5									5
4									4
3			c3						3
2		b2				f2			2
1	a1							h1	1
	A	B	C	D	E	F	G	H	

Valged.

Siin märkisime ainult mõned ruudud tähtede ja numbritega. Analooiliselt võime tähtede ja numbrite abil märkida kõik ruudud. Ja selles peitubki märkimise saladus. Valged ja mustad malendid on paigutatud vastavalt „valge“ ja „must“. Malendite nimetustest jäävad nende eestähed: kuningas — K, ratsamees — R, ettur — E jne. Alati suur algustäht. Märgitakse, missuguselt ruudult missugusele ruudule. Kui ratsamees seisab näiteks ruudul g8, siis võib ta sealt hüpata ruutudele e7, f6 ja h6. Harilikult märgitakse valgete käigud vasakule ning mustade käigud paremale.

Toome siin näite ühest mängust. Valge: X.
Must: Y.

1. e2—e4.

Etturi algtähte ei märgita kunagi. Ettur e2 läheb e4 ruudule.

1. e7—e5.

2. Rg1—f3.
Ratsamees g1 ruudult läheb f3 ruudule jne.
Rg8—f6

3. Rf3:e5.

Märk : tähendab löömist, kuna + tähendab kuninga tulistamist. 0—0 tähendab lühikest vangerdust ja viiakse läbi järgmiselt: Ke1—g1 ja Vh1—f1. Vastavalt tomib must. 0—0—0 aga sünnib nii: Ke1—c1 ja Va1—d1. Vangerdusel ei tohi olla ühtki vigurit vahel. Kuningas üle tule või tulle astuda ei tohi. On olemas säärane märg: e4:d3 en. p. Nii löövad ainult etturid siis, kui valge või musta ettur algusest alustab, hüpates kaks ruutu korraga. Vastane võib siis lüüa samasuguselt, märkides kirjas säärast lühendust, mis tähendab „mööda minnes“.

Sellega oleks siis kõik märkimisviisist öeldud.

Auhinnatud „nupumehed“.

„Meie Nooruse“ jõulunumbris ilmunud ristsõnamõistatuste lahendusi tuli kokku otse laviina — küllap väärtuslikud auhindade meelitasid. Kuna „nupumehi“ oli rohkesti, võtaks kõigi nimede avaldamine liig palju ruumi. Avaldame ainult nende nimed, kellele õnn naeratas auhindade loomisel: Virve Kalak (Tartu) — ARE raadioaparaat; Leo Olbrei (Tallinn) — kast „SAKU“ õunajooki; E. Salem (Tallinn), Juhan Vilbaste (Tallinn), K. Eller, (Tallinn), Aasta Heinlo (Harku), Öie Aalisto (Lagedi) — pääsmed kinoteater ARSi; Jaan Viru (Viljandi) karp KAVE šokolaadi; A. Mäeorg (Narva) — raamat „Hümne Eestile“ TOOKOOLILT; Aare Klimberg (Tallinn) — täitepliats TOOKOOLILT; Urve Taimsalu (Nõmme) — pudel ODORI odekolonn; Hilda Kull (Valga) — jõulukarp; Hilja Sepping (Järva-Jaani) jõulukarp; Tõnu Karma (Tartu) — aastakäik „Meie Noorust“; Paul Tammitse (Haapsalu) — ½ aastakäiku „Meie Noorust“.

Võitjatele õnne soovides avaldab toimetuse lootust, et teisedki „nupumehed“ „jonni ei jäta“ ja edaspidigi võtavad osa meie mõistatuste lahendamisest: küll õnn neidki külastab!

Lühikese ajaga on kujunenud

„Meie Noorus“

oma väärtusliku ning huvitava sisu, meeldiva
välimuse ja äärmiselt odava hinna tõttu

tuhandete eesti noorte lemmik-
ajakirjaks.

„Meie Noorus“ on Haridusministeeriumi poolt
soovitatud ajakiri koolidele ja raamatukogudele.

Tellige veel täna „Meie Noorus“
1939. aastaks!

Tutvustage „Meie Noorust“ oma sõpradele!

„Meie Nooruse“ tellimishind on 2 krooni aastas, 1 kr. poolaastas.

Tellimisi võtab vastu talitus ja kõik E. V. postiasutused.

Toimetus ja talitus: Niguliste 12, Tallinn.